

VAASAN YLIOPISTO
FILOSOFINEN TIEDEKUNTA

Mikko Latvala

**MAAHANMUUTTAJATAUSTAINEN NUORI OSANA
SUOMALAISTA YHTEISKUNTAA**

Jalkapalloharrastuksen merkitys poikien integraation edistäjänä

Sosiaali- ja terveys
hallintotieteen
pro gradu -tutkielma

VAASA 2016

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO	3
TIIVISTELMÄ:	5
1. JOHDANTO	7
2. INTEGRAATIO MAAHANMUUTON KONTEKSTISSA	11
2.1. Maahanmuuttaja	11
2.2. Integraatio	12
2.3. Integraatio vs. kotoutuminen	17
2.4. Akkulturaatio	18
2.5. Kulttuurishokki	23
3. MAAHANMUUTTAJATAUSTAISEN NUOREN INTEGRAATIO	27
3.1. Lapsen ja nuoren integraation erityispiirteet	27
3.2. Liikuntaharrastuksen merkitys integroitumisessa	30
4. TUTKIMUSMENETELMÄT	37
5. JALKAPALLOHARRASTUKSEN MERKITYS MAAHANMUUTTAJATAUSTAISEN NUOREN INTEGROITUMISESSA	41
5.1. Jalkapalloharrastuksen taustatekijät	42
5.1.1. Miksi jalkapalloharrastus?	42
5.1.2. Vaasan palloseuran erityispiirteet	45
5.1.3. Vanhempien osallisuus jalkapalloharrastuksessa	47
5.2. Jalkapalloharrastuksen kautta luodut sosiaaliset suhteet	48
5.2.1. Kaverit	49
5.2.2. Joukkueen aikuiset	50
5.2.3. Muut vanhemmat	51
5.3. Suomen kielen oppiminen jalkapalloharrastuksessa	51

5.4. Jalkapalloharrastuksessa kohdattu rasismi ja kiusaaminen	53
5.5. Tulosten yhteenveto	55
6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	57
6.1. Mitä tarkoitetaan maahanmuuttajan integraatiolla?	57
6.2. Tukeeko jalkapalloharrastus maahanmuuttajataustaisen nuoren integraatiota?	58
6.3. Pohdinta	58
6.4. Tutkimuksen luotettavuus	62
6.5. Jatkotutkimuskohteet	63
LÄHDELUETTELO	65
LIITEET	
Liite 1. Haastattelurunko	76

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Integraatio Penninxin mallia mukailleen.	14
Kuvio 2. Yksilön akkulturaatiostrategia	19
Kuvio 3. Yhteiskunnan akkulturaatiostrategiat	20
Kuvio 4. Kulttuuri-identiteetti suhteessa ympäröivään kulttuuriin	21
Taulukko 1. Miksi jalkapalloharrastus?	44
Taulukko 2. Vaasa palloseuran erityispiirteet.	46
Taulukko 3. Vanhempien osallisuus jalkapalloharrastuksessa.	48
Taulukko 4. Jalkapalloharrastuksen kautta luodut sosiaaliset suhteet.	49
Taulukko 5. Suomen kielen oppiminen jalkapalloharrastuksessa.	52
Taulukko 6. Jalkapalloharrastuksessa kohdattu rasismi ja kiusaaminen.	54

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta****Tekijä:**

Mikko Latvala

Pro gradu -tutkielma:

Maahanmuuttajataustainen nuori osana suomalaista yhteiskuntaa: Jalkapalloharrastuksen merkitys poikien integraation edistäjänä.

Tutkinto:

Hallintotieteiden maisteri

Oppiaine:

Sosiaali- ja terveystieteiden tiede

Työn ohjaaja:

Pirkko Vartiainen

Valmistumisvuosi:

2016

Sivumäärä: 76

TIIVISTELMÄ:

Maahanmuuttajataustaisten nuorten eli Suomeen muuttaneiden tai täällä maahanmuuttajaperheisiin syntyneiden nuorten sopeutuminen Suomeen ja tämän edistäminen ovat ajankohtaisia kysymyksiä. Tällä tutkimuksella pyritään selvittämään, kuinka maahanmuuttajataustaiset nuoret integroituvat Suomeen ja kuinka integraatiota voitaisiin tukea. Tällä tutkimuksella on kaksi tavoitetta. Ensiksi pyritään tutkimaan, mitä tarkoitetaan maahanmuuttajien integraatiolla, mitä termi käytännössä tarkoittaa ja millaisia seikkoja liittyy sen toteutumiseen tai mahdolliseen epäonnistumiseen. Toiseksi tutkimuksella pyritään selvittämään, kuinka jalkapalloharrastus voisi tukea maahanmuuttajataustaisen nuoren integraatiota.

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus, jonka aineiston kerättiin haastatteluilla. Haastattelut toteutettiin yhteistyössä Vaasan palloseuran tukisäätiön ja VPS-juniorit ry:n kanssa. Tutkimusta varten haastatettiin yhteensä kymmentä 11–17-vuotiasta jalkapalloa harrastavaa maahanmuuttajataustaista nuorta. Haastattelut toteutettiin ryhmähaastatteluina.

Maahanmuuttajan integraation määrittelyä on tuotu esiin tutkielman teoriaosassa. Maahanmuuttajan integraatio voidaan määrittellä prosessina, jossa maahanmuuttaja sopeutuu uuden kotimaansa yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Integraatiossa maahanmuuttaja omaksuu hänelle kuuluvat poliittiset ja juridiset oikeudet ja velvollisuudet, saavuttaa tietyn sosioekonomisen aseman ja omaksuu uuteen kulttuuriin kuuluvat tavat ja asenteet pitäen samalla kiinni myös omasta alkuperäisestä kulttuuristaan. Integraatio on maahanmuuttajan sopeutumisen ihanne vaihtoehto, jossa vanha ja uusi kulttuuri elävät sulassa sovussa keskenään.

Ohjattu vapaa-ajan toiminta kuten jalkapallo ovat hyviä keinoja maahanmuuttajataustaisen nuoren integraation edistämiseen. Sekä teoriaosa että haastattelut osoittavat jalkapalloharrastuksella olevan paljon integraation kannalta positiivisia vaikutuksia. Jalkapallo tarjoaa maahanmuuttajataustaiselle nuorelle häntä kiinnostavan, tutun ja turvallisen vapaa-ajan harrastuksen, joka helpottaa sopeutumista uuteen ympäristöön. Jalkapalloharrastuksen keskeisin hyöty integraation kannalta ovat uudet sosiaaliset suhteet. Jalkapalloharrastuksen kautta maahanmuuttajataustaisella nuorella on mahdollisuus kohdata toisia oman ikäisiään nuoria, joiden kanssa hän voi luoda pelikentän ulkopuolelle ulottuvia ystävyysuhteita.

Sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen kautta jalkapalloharrastus tarjoaa maahanmuuttajataustaiselle nuorelle mahdollisuuden oppia puhumaan uuden kotimaansa kieltä. Kielen oppiminen on keskeinen tekijä integraatioprosessissa. Kielen oppimisen kautta sekä koulunkäynti että uusien sosiaalisten suhteiden syntyminen tehostuvat. Kielen oppiminen lievittää kulttuurishokkia ja helpottaa sopeutumista, kun ymmärtää uutta ympäristöään aiempaa paremmin.

AVAINSANAT: Integraatio, Maahanmuuttajataustainen nuori, Kulttuurishokki,

1. JOHDANTO

Maahanmuutto ja siirtolaisuus ovat tällä hetkellä polttava aihe niin Suomessa kuin myös globaalisti. Siirtolaiskysymys on esimerkiksi yksi tärkeimmistä kysymyksistä Yhdysvaltain vuoden 2016 presidentinvaalien kampanjoissa. Viime vuosina lisääntyneet levottomuudet Lähi-idässä ovat synnyttäneet turvapaikanhakijoiden virran Eurooppaan. Vuoden 2015 aikana turvapaikanhakijoita saapui Eurooppaan ennätyselliset n. 1,3 miljoonaa (Connor 2016: 4). Kotimaan vaaroja pakenevien ihmisten lisäksi myös parempaa elintasoja etsivien siirtolaisten määrä on merkittävä. Suomikin on saanut vastaanottaa osansa tästä siirtolaisaallostasta. Vuoden 2015 aikana 32 476 ihmistä haki turvapaikkaa Suomesta (Maahanmuuttovirasto 2015a). Yllättävän suuri turvapaikanhakijoiden määrä yhdistettynä Suomen talouden heikkoon tilaan on kuormittanut suomalaista palvelujärjestelmää ja kiristänyt yleistä ilmapiiriä.

Media on nostanut vahvasti esiin niin turvapaikanhakijoiden kuin kantaväestön joukosta nousseita ikäviä lieveilmiöitä ja ylilyöntejä. Maahanmuuttajien mukanaan tuomat positiiviset mahdollisuudet ja inhimillisyys ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Positiivinen mahdollisuus on mm. Suomeen integroituneiden maahanmuuttajien työelämään mukanaan tuoma monimuotoisuus, joka tukee innovaatiotoimintaa ja laajentaa markkinoita (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015). Kaikkien kantasuomalaisten sekä Suomessa asuvien maahanmuuttajien tai täällä tilapäisesti oleskelevien ulkomaalaisten kannalta olisi suotavaa, että turvapaikkahakemukset saataisiin käsiteltyä mahdollisimman nopeasti, ja ai-toa uhkaa kokevat ihmiset voisivat keskittyä uuteen kotimaahansa integroitumiseen.

Integraatioon tulee panostaa resursseja ikävien lieveilmiöiden välttämiseksi. Ruotsissa maahanmuuttajien integrointiin on pyritty panostamaan jo 1970-luvulta lähtien. Kovasta yrityksestä huolimatta Ruotsissa ovat nykyään näkyvissä epäonnistuneen integraation tunnusmerkit: maahanmuuttajat asuvat omissa lähiöissään, työttömyysaste on maahanmuuttajataustaisten keskuudessa muita ruotsalaisia korkeampi, ja vihamielisyys maahanmuuttajia kohtaan on lisääntynyt. (Söderling 2004: 44.) Suomessa maahanmuuttajien kokonaismäärä on Ruotsiin verrattuna kohtuullisen vähäinen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että meillä olisi varaa jättää maahanmuuttajat vaille tukea heidän integraa-

tioprosessissaan. Onnistunut integroituminen voidaan nähdä ennaltaehkäisevänä sosiaalisuutena, jonka suunnitelmallinen tukeminen mahdollistaa paremman tulevaisuuden kaikille suomalaisille.

Nykyinen kansallisuuksien, kulttuurien, kielten ja uskontojen sekoittuminen on asettanut yhteiskunnan tilanteeseen, jossa käsitteet ”me” ja ”ne” hämärtyvät. Olemme pakotettuja kohtaamaan erilaisuutta ja oppimaan uusia tapoja mahdollisten haasteiden käsittelyyn. Tämän muuttuvan tilanteen etulinjassa ovat pakolaiset ja turvapaikanhakijat, jotka joutuvat jättämään kotinsa ja juurensa, ja muuttamaan vieraaseen sekä mahdollisesti vihamieliseen ympäristöön. (Kim 2001: 3.) Osittain maahanmuutosta johtuva kulttuurien sekoittuminen on aiheuttanut uudenlaisia poliittisia jännitteitä, kuten sosiaalista ja kulttuurista erottelua ja uudenlaista epätasa-arvoa. Monimuotoisuus on muokannut vaihtoehtoisista toimintakehityksistä nykyisille hyvinvointivaltion toimintatavoille. Enemmistöllä on valta määrittellä, kuinka uuteen tilanteeseen reagoidaan. Demokratiassa enemmistö päättää, kuinka uusia tulijoita pyritään integroimaan osaksi yhteiskuntaa. (Brochmann 2003: 25.)

Vuoden 2015 aikana maahan saapuneiden turvapaikanhakijoiden myötä maahanmuuttajien määrä Suomessa kasvaa. Valtion ja koko yhteiskunnan tehtävänä on varmistaa nykyisille ja tuleville maahanmuuttajille sekä heidän lapsilleen riittävät mahdollisuudet integroitua osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Vapaa-ajan harrastustoiminta voisi olla hyvä keino integraation tukemiseen. Esimerkiksi Saksassa integraatio urheilun kautta on maan olympiaurheiluliiton merkittävä hanke, jossa rahoittajina mukana ovat sisäministeriö ja maahanmuuttovirasto. Käytännön liikuntaharrastustoiminta toteutetaan yhteistyössä paikallisten urheiluseurojen kanssa. (Deutschen Olympischen Sportbundes 2012.) Vapaa-ajan liikuntaharrastuksella on mahdollisen integraation lisäksi muita positiivisia vaikutuksia. Liikunta parantaa fyysistä ja psyykkistä terveyttä, edistää kognitiivista kehitystä ja oppimiskykyä sekä vähentää rikollisuutta ja nuorten tyytymättömyyttä ja kapinointia. (Bailey 2005: 80–84.) Eikä voida väheksyä urheilun lapsille tuottamaa ilon ja onnellisuuden tunnetta (Hertting & Karlefors 2013: 39–40).

Maailman merkittävin ja harrastetuin urheilulaji on jalkapallo. Se on halpa ja yksinkertainen joukkuepeli, jota pelataan kaikkialla maailmassa. Globaalin luonteensa takia jalkapallo on lähes jokaiselle maahanmuuttajalle entuudestaan enemmän tai vähemmän tuttu urheilumuoto, joten se tarjoaa jotain ennalta tuttua uudessa ja vieraassa ympäristössä. Jalkapalloharrastustoiminta tarjoaa hyvän ja edullisen kanavan maahanmuuttajien aktivoimiseen ja osallistamiseen. Jalkapallon kautta on mahdollista luoda sosiaalisia suhteita niin suomalaisiin kuin toisiin maahanmuuttajiinkin sekä oppia uuden kotimaan kieltä. Yksi esimerkki jalkapallon kautta tapahtuvasta integraatiosta oli entinen Jugoslavian valtio, jossa useat eri kansallisuudet pystyivät suurista kulttuurieroistaan ja erimielisyyksistään huolimatta rakentamaan yhteisen jalkapallojärjestelmän maajoukkuetta myöten (Zec & Paunović 2015).

Tässä tutkielmassa maahanmuuttajien integraatiota tarkastellaan jalkapalloharrastustoiminnan kautta. Keskeistä on tuoda esiin, millä tavoin jalkapalloharrastustoiminta tukee maahanmuuttajataustaisen nuoren integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Martikaisen ja Haikkolan (2010: 10) mukaan maahanmuuttajataustaisella tarkoitetaan henkilöä, joka on joko itse muuttanut tai hänen vanhempansa ovat muuttaneet uuteen maahan. Maahanmuuttajataustainen henkilö voi siis olla koko elämänsä Suomessa asunut nuori. Hän elää kuitenkin kahden kulttuurin eli kodin ja ympäristön välissä. Maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret ovat tärkeä osa Suomen tulevaisuutta. Heidän onnistunut integraationsa kehittää Suomea monikulttuurisena yhteiskuntana ja edistää näin tulevien maahanmuuttajien integroitumista.

Tällä tutkimuksella pyritään selvittämään millainen rooli jalkapallon harrastamisella ja seuratoiminnalla on maahanmuuttajataustaisten nuorten integroitumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Tutkimuksen on tilannut Vaasan palloseuran tukisäätiö ja se toteutetaan yhteistyössä VPS-juniorit ry:n kanssa. VPS-junioreissa on huomattu, että maahanmuuttajataustaisten eli joko lapsena Suomeen saapuneiden tai täällä toisen polven maahanmuuttajina syntyneiden lasten ja nuorten määrä kasvaa jatkuvasti. Tämä sai seuran toimijat miettimään, mikä on jalkapalloharrastustoiminnan merkitys maahanmuuttajataustaisen lapsen tai nuoren integroitumisessa osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Tutkimus keskittyy kaikkien maahanmuuttajataustaisten nuorten sijaan vain poikiin. Tämä

johtuu siitä, että jalkapalloharrastuksen merkitys saattaa eri sukupuolilla olla poikkeava, eikä VPS-junioreista löydy yhtä helposti ja riittävän paljon maahanmuuttajataustaisia tyttöjä.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää millaisia integraatiota tukevia tekijöitä jalkapalloharrastustoimintaan liittyy. Tällaisia ovat mm. sosiaaliset suhteet ja kielen oppiminen. Ensimmäinen tavoite on kirjallisuuden pohjalta avata integraation käsite ja sen toteutumiseen liittyvät tekijät. Toisena tavoitteena on haastattelujen kautta muodostaa käsitys jalkapalloharrastustoiminnan merkityksestä ja siihen liittyvistä teemoista maahanmuuttajataustaisten nuorten elämässä. Kolmas tavoite on haastatteluaineiston analysoinnin jälkeen peilata sieltä nousevia teemoja integraation teoriaan ja muodostaa tämän pohjalta johtopäätöksiä jalkapalloharrastustoiminnan merkityksestä maahanmuuttajataustaisen nuoren integraation tukena.

Tutkimuskysymykset:

1. Mitä tarkoitetaan maahanmuuttajan integraatiolla?
2. Tukeeko jalkapalloharrastus maahanmuuttajataustaisen nuoren integraatiota?

2. INTEGRAATIO MAAHANMUUTON KONTEKSTISSA

2.1. Maahanmuuttaja

Maahanmuuttaja on yleiskäsite kaikille niille henkilöille, jotka muuttavat pysyvästi asumaan maasta toiseen. Maahanmuuttajat voidaan jakaa viiteen eri ryhmään heidän muuttonsa taustasyiden mukaan. Näitä syitä ovat: paluumuutto, pakolaisuus, perhesyyt, työ ja opiskelu. Maahanmuuttajista voidaan käyttää useita eri nimikkeitä, kuten esim. turvapaikanhakija ja pakolainen. Turvapaikanhakija on henkilö, joka on mahdollisesti joutunut kotimaassaan vainon kohteeksi. YK:n ihmisoikeusjulistus antaa jokaiselle henkilölle oikeuden hakea turvapaikkaa ja suojelua toisesta maasta. Turvapaikan hakija asuu maassa tilapäisesti, kunnes hänen turvapaikka-anomuksensa hyväksytään tai hylätään. Hyväksytty turvapaikka-anomus antaa henkilölle pakolaisstatuksen ja luvan jäädä asumaan kyseiseen maahan. Turvapaikka-anomuksen hylkäämisestä seuraa henkilön suojelun ja oleskeluluvan epääminen sekä maasta poistaminen. Suomessa turvapaikanhakijat asuvat vastaanottokeskuksissa, joita on sijoitettu eri puolille maata. (Martin, Mäntylä & Pakkanen 2013: 19–20.)

Pakolainen on henkilö, jolla on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainon uhriksi rotunsa, uskontonsa, seksuaalisensuuntautumisen, kansalaisuutensa tai poliittisen ideologiansa vuoksi. Pakolaiset voidaan jakaa kolmeen luokkaan: turvapaikan ja pakolaisen aseman jostain maasta saaneet turvapaikanhakijat, maan vastaanottamat kiintiöpakolaiset sekä perheenyhdistämisen kautta maahan saapuvat jo Suomessa asuvien pakolaisten perheenjäsenet. Kiintiöpakolaiset ovat henkilöitä, joilla on UNHCR eli YK:n pakolaisjärjestön myöntämä pakolaisstatus. Suomi ottaa vuosittain vastaan 750 kiintiöpakolaista. (Martin, Mäntylä & Pakkanen 2013: 19–20.)

Maahanmuuttajien tai maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kokonaismäärää Suomessa on vaikea arvioida. Pientä osviittaa saadaan kuitenkin Suomessa vakituisesti asuvien ulkomaalaisten eli jonkun toisen maan kansalaisuuden omaavien henkilöiden määrästä. 31.12.2015 Suomessa asui 231 295 ulkomaalaista (Maahanmuuttovirasto 2015b). Näiden ulkomaisten kansalaisten lisäksi maahanmuuttajiin ja maahanmuuttajataustaisiin

henkilöihin kuuluu suuri määrä Suomen kansalaisuuden hakemuksen tai syntymän kautta saaneita.

2.2. Integraatio

Integraatio tarkoittaa poliittisen toiminnan päämäärää, jolle ei ole olemassa yhtä laajasti käytössä olevaa määritelmää. Sitä voidaan käsitteenä käyttää eri kontekstista riippuen usein eri tavoin. (Ager & Strang 2008: 166–167.) Bauböckin (1994: 9–10) mukaan integraatio on laaja käsite, jolla on kontekstista riippuen erilaisia merkityksiä. Integraatiolle löytyy kaksi perustulkintaa. Ensimmäinen tulkinta viittaa eri osista muodostuvan järjestelmän (esim. EU) sisäiseen yhtenäisyyteen. Toinen tulkinta viittaa uusien osien (esim. maahanmuuttajat) liittymiseen osaksi jotain järjestelmää. Kumpaakin näistä tulkinnoista voidaan käyttää sosiaaliseen integraatioon. Jälkimmäistä tulkintaa käytetään, kun puhutaan yksittäisten maahanmuuttajien integroitumisesta. Integraatio on perusolemukseltaan positiivinen käsite. Oletus on, että uuden jäsenen vastaanottava yhteiskunta on niin vahva ja hyvin organisoitu, ettei integraatiosta ole sille mitään haittaa. Integraatio voi kuitenkin olla myös negatiivista. Rikoksia uudessa maassa tekevät maahanmuuttajat voidaan tulkinta negatiivisen integraation ilmiöksi.

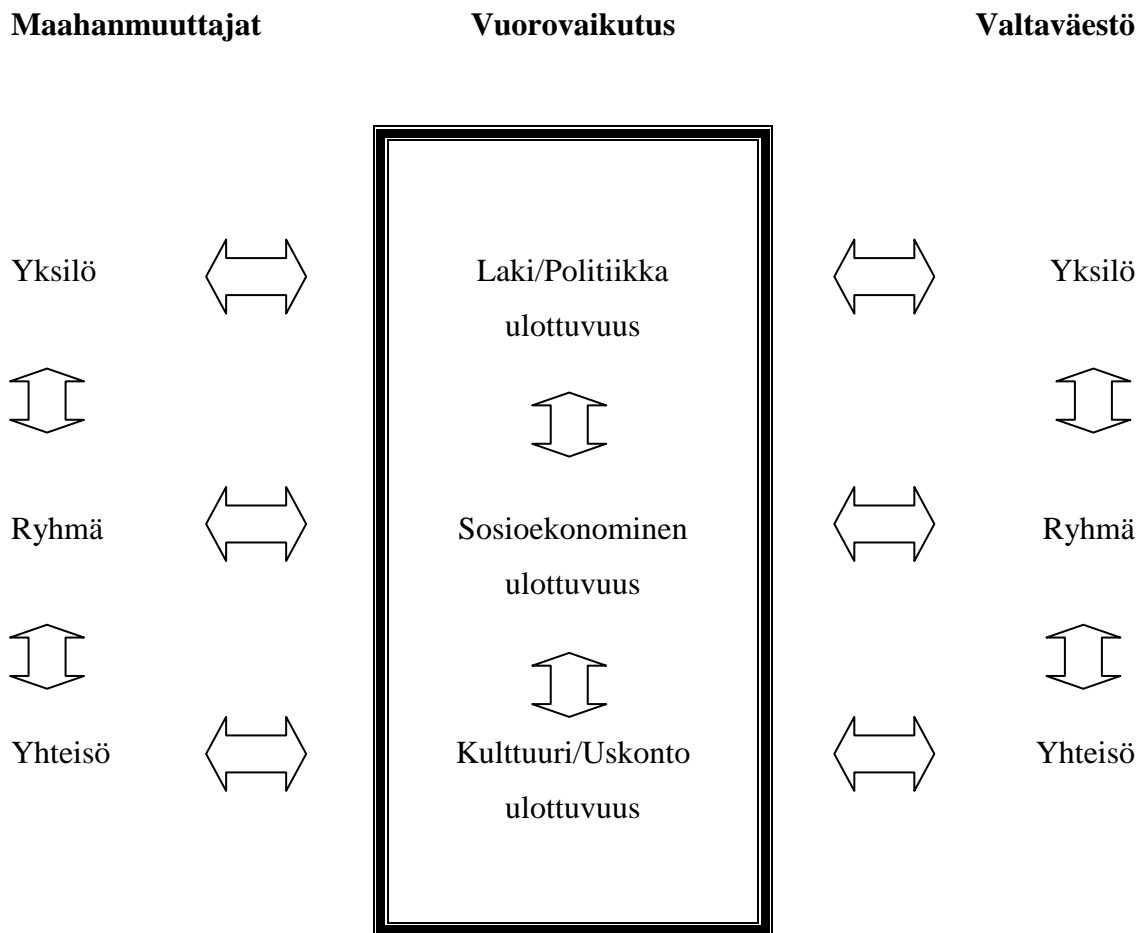
Nederveen Pieterse (2009: 34–41) pohtii integraatiota globalisaatioon yhdistyvänä ilmiönä. Hänen ajattelussaan me kaikki olemme maahanmuuttajia tai oikeastaan muuttajia. Nykyinen selkeästi rajattujen valtioiden järjestelmä on kuitenkin melko uusi ilmiö. Aikoinaan ihmiset muuttivat tarpeen mukaan paikasta toiseen ja olivat kosketuksissa eri kulttuurien kanssa. Suuri osa eri maiden nykyisestä tilasta perustuu kauppiaiden, orjien, uudisraivaajien jne. tekemälle työlle. Nederveen Pietersen mukaan valtiot eivät itsessään ole mitään ilman niiden kansalaisia ja heidän integroitumisestaan muiden maiden kansalaisten kanssa. Globalisaation mukanaan tuoma maailman ”pieneneminen” integroi ihmisiä ympäri maailmaa ja hyödyttää näin kaikkia.

Maahanmuuttajien kohdalla integraatio tarkoittaa prosessia, jonka aikana heistä tulee yhteiskunnan kokonaisvaltaisia jäseniä. Tämä kokonaisvaltainen jäsenyys pitää sisällään

sosiaalisen, kulttuurisen ja poliittisen ulottuvuuden. Integraatio on vastavuoroinen ja kaksisuuntainen prosessi, jonka aikana uudet tulokkaat ja valtaväestö sopeutuvat toisiinsa. (Biles & Frideres 2012: 2–3; Givens 2007: 67–70) Euroopan komissio on määritellyt integraation kaksisuuntaiseksi muutosprosessiksi, jonka osallistujia ovat tasavertaisina ryhminä maahanmuuttajat ja valtaväestö. Todellisuudessa integraatio on kuitenkin usein maahanmuuttajien yksisuuntaista sopeutumista valtaväestön kulttuuriin. (Phillips 2010: 212–215). Puutteellinen kielitaito on merkittävä este maahanmuuttajan integroitumiselle. Sosiaaliset suhteet valtaväestöön, opiskelu ja työskentely kärsivät puutteellisesta kielitaidosta. (Cömetler 2007, 30–46.)

Maahanmuuttajan integraatio voidaan jakaa eri integraation ulottuvuuksiin, jotka ovat poliittinen, sosiaalinen ja kulttuurinen integraatio. Poliittiseen integraatioon liittyy kaksi vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa maahanmuuttaja omaksuu hänelle kuuluvat poliittisen järjestelmän luomat perusoikeudet. Tämä on suppea käsitys poliittisesta integraatiosta. Toiseen vaiheeseen kuuluva laajempi poliittinen integraatio pitää sisällään osallistumisen politiikkaan. Osallistumisella politiikkaan tarkoitetaan mm. äänestämistä poliittisissä vaaleissa. Sosiaalisella integraatiolla tarkoitetaan maahanmuuttajan sopeutumista ja onnistumista asumisen, työskentelyn ja opiskelun osalta. Kulttuurisella integraatiolla tarkoitetaan ympäröivän kulttuurin hyväksymistä ja omaksumista. (Bauböck 1994: 36–43.)

Penninxin (2013: 17) näkemyksen mukaan integraatio on useita tekijöitä ja ulottuvuuksia yhdistävä prosessi, joka on kuvattu kuviossa 1. Toisessa reunassa ovat maahanmuuttajat ja toisessa valtaväestö. Kumpikin näistä ryhmistä pitää sisällään kolme tasoa: yksilö, ryhmä ja yhteisö. Nämä eri tasot ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään, sekä suhteessa kuvion keskellä oleviin integraation ulottuvuuksiin. Näitä ulottuvuuksia ovat laki/politiikka, sosioekonominen ulottuvuus sekä kulttuuri/uskonto. Kuviosta käy ilmi se, kuinka kaikki integraatioprosessiin liittyvät osat ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa.

Kuvio 1. Integraatio Penninxin (2003, 17) mallia mukailleen.

Osa integraation tutkimusta on ns. lohkoutuneen assimilaation teoria, joka pitää sisälleen ajatuksen, että toinen maahanmuuttajasukupolvi integroituu yhteiskunnan eri lohkoihin. Tämä voi tarkoittaa sosioekonomisen aseman nousua, laskua tai pysymistä suurin piirtein samana riippuen siitä integroituu henkilö valtaväestön keskiluokkaan tai alaluokkaan. Teoriassa eritellään integraatioon vaikuttavat tekijät, joita ovat mm. perhe, lainsäädännölliset ja integraatiopoliittiset tekijät, työmarkkinoiden rakenne, asuinalueiden sosioekonominen ja etninen eriytyminen sekä rasismi ja syrjintä. (Martikainen & Haikkola 2010: 17.)

Clarcken (2004: 631–632) mukaan integraatio voidaan nähdä sulauttavana tai pluralistisena ilmiönä. Sulauttavassa ajattelutavassa keskitytään yksilöiden kulttuuriin ja kielellisiin kysymyksiin. Sulauttava ajattelutapa on melko suoraviivainen prosessi, jossa maahanmuuttaja opettelee uuden ympäristönsä sosiaaliset normit sulautuakseen ympäristöönsä. Pluralistinen ajattelutapa ottaa huomioon maahanmuuttajan oman kulttuuri- ja kielen, joiden vaaliminen on tärkeää uuden kulttuurin omaksumisen rinnalla. Pluralistisessa ajattelutavassa ideaali olisi tasa-arvoinen ja kaikille tasapuolinen yhteiskunta. Schubertin (2013: 65–66) mukaan integraatiossa yksilö haluaa säilyttää oman kulttuuriperintönsä, mutta haluaa samalla osaksi valtaväestön kulttuuria. Integraation edellytys on suvaitseva ja monikulttuurisuuden hyväksyvä yhteiskunta. Yksi hyvä esimerkki integraatiosta on New Yorkin kaupunki, jonka eri kulttuureja edustavat asukkaat muodostavat monikulttuurisen yhteisön.

Etniset jännitteet ovat kasvaneet eri puolilla Eurooppaa. Eurooppalaisten maahanmuuttajien integraatio on laaja ja monisyinen prosessi, joka on vaikuttanut, yhtä paljon ellei jopa enemmän valtaväestöön kuin maahanmuuttajiin. Maahanmuuttajien vaikutus niin positiivisessa kuin negatiivisessakin mielessä näkyy eri alueilla eri tavalla. Joillakin alueilla esimerkiksi turkkilaiset ja kurdit ovat keskinäisellä vihanpidollaan häiriköineet ympäristöään, kun taas toisaalla nämä kaksi ryhmää ovat eläneet sulassa sovussa. Etniset identiteetit ovat vahvistuneet alueilla, joilla maahanmuuttajien joukko on ajan kuluessa keskittynyt. Näillä alueilla esiintyy myös ympäristöään enemmän työttömyyttä ja oppimisvaikeuksia. Joissakin maissa tällaiset maahanmuuttajien asuinalueet koetaan valtaväestölle vaarallisiksi. Ei ole olemassa selkeää tietoa siitä, haittaako maahanmuut-

tajien keskittyminen toistensa kanssa samoille alueille heidän integraatiotaan. (Ireland 2004: 210–211.)

EESC:n eli Euroopan talous- ja sosiaalikomitean (2002: 68–75) mielestä maahanmuuttajien integraatiossa on kyse sosiaalisesta integraatiosta, jonka toteutumisen onnistuminen, ja jopa itse termin määrittely vaihtelee Euroopan eri maiden välillä. Eroja löytyy erityisesti omaan alkuperäiskulttuuriin liittyen. Joissakin maissa integraatioon kuuluu täysi assimilaatio, joka johtaa oman kulttuurin hylkäämiseen ja sen korvaamiseen uuden asuinmaan kulttuurilla. Toisissa maissa integraatio nähdään oman kulttuurin säilyttämisenä osana laajempaa monikulttuurista ympäristöä. EESC:n oma määrittely integraatiolle jättää kulttuuriset tekijät taka-alalle.

EESC (2002: 68–75) tarkoittaa integraatiolla maahanmuuttajien täyttä tasa-arvoa suhteessa kantaväestöön. Maahanmuuttajilla tulee olla yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet sekä palvelut ja vaikuttamismahdollisuudet kuin kaikilla muillakin. EESC:n näkemyksen mukaan sosiaalinen integraatio onnistuu edellä mainittujen asioiden toteutuessa. EESC korostaa maahanmuuttajien lasten saamien palvelujen merkitystä. Maahanmuuttajien lasten tulee päästä heti osaksi koulujärjestelmää, ja heille on taattava riittävän laadukas ja osaava opetus, jotta hekin integroituisivat osaksi uutta asuinmaataan.

EESC (2002: 68–75) korostaa kolmannen sektorin merkitystä maahanmuuttajien onnistuneessa sosiaalisessa integraatiossa. Kolmas sektori voi tukea maahanmuuttajien integraatiota mm. antamalla lainopillista tukea, järjestämällä kielikursseja sekä tarjoamalla tukea työllistymiseen. Hengellisillä yhdistyksillä ja urheiluseuroilla on myös merkittävä rooli integroitumisen edistäjinä, koska niiden kautta maahanmuuttajilla on mahdollisuus luoda uusia kontakteja. Urheiluseurojen tulee olla maahanmuuttajia kohtaan vastaanottavaisia ja estää kaikenlainen syrjintä ja rasismi.

2.3. Integraatio vs. kotoutuminen

Tämän tutkimuksen keskeinen teoria koskee maahanmuuttajien integraatiota. Kotoutuminen on vain suomen kielessä käytössä oleva termi. Esimerkiksi Laki kotoutumisen edistämiseksi (1386/2010) on ruotsiksi *Lag om främjande av integration* ja englanniksi *The Act on the Promotion of Immigrant Integration*. Tässä tutkielmassa käytetään termiä integraatio, koska se on kansainvälinen tieteellinen termi. Suomessa maahanmuuttajien integroitumisesta käytetään termiä kotoutuminen, joka aikoinaan vakiintui käyttöön integraation sijaan.

Moilanen (2004) käsittelee artikkelissaan kotoutua ja kotouttaa termien historiaa. Vuonna 1996 oli käynnissä maahanmuuttopolitiikkaa ohjaavan lain valmistelu. Lakia valmisteltaessa haluttiin käyttää integraation sijasta jotain paremmin suomen kieleen sopivaa sanaa. Lain valmistelijat pyysivät apua silloiselta virkakielenhuoltaja Jussi Kalliolta. Kallio ehdotti sanaparia kotouttaa ja kotoutua, jotka kuulostivat miellyttäviltä ja positiivisilta. Tavoitteena on, että maahanmuuttaja tuntisi Suomen kodikseen, jonka rakentamiseen hän osallistuisi tasavertaisena valtaväestön kanssa. Vuonna 1997 Maahanmuutto- ja pakolaispoliittinen komitea julkaisi termin kotoutuminen ja suositti sen ottamista yleiseen käyttöön.

Martinin, Mäntylän ja Pakkasen (2013: 21) mukaan kotoutuminen tarkoittaa yksittäisen maahanmuuttajan kohdalla sitä, miten hän integroituu uuteen asuinympäristöönsä. Termin kotoutuminen määritelmä ja sen toteuttaminen käytännössä löytyvät laista kotoutumisen edistämiseksi (1386/2010). Lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Kotoutumisprosessiin kuuluvat monenlaiset tukitoimet, kuten mm. kotoutumissuunnitelma, jossa jokaiselle maahanmuuttajalle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jonka avulla hän voi hankkia riittävän suomen tai ruotsin kielen taidon sekä muuta tarvittavaa osaamista.

Laissa (1386/2010) määritellään termit kotoutuminen, kotouttaminen ja maahanmuuttaja. Kotoutuminen on maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä,

jonka avulla pyritään hankkimaan maahanmuuttajalle hänen tarvitsemaansa osaamista. Lisäksi maahanmuuttajia tuetaan oman kulttuurin ja kielen ylläpitämisessä. Kotouttaminen on kotoutumisen monipuolista tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä. Maahanmuuttaja on Suomeen muuttanut henkilö, joka oleskelee maassa matkailua tai muuta lyhytaikaista vierailua pidempään ja pysyvämmiin. Alitolppa-Niitamon ja Säävälän (2013: 7) mukaan kotoutuminen tarkoittaa samaa kuin maahanmuuttajan integroituminen. Se on tapahtumaketju, jossa maahanmuuttaja luo sosiaalisia suhteita ja oppii tarpeellisia tietoja ja taitoja, joiden avulla tulee osalliseksi ympäröivässä yhteiskunnassa. Tämä edellyttää valtaväestöltä sallivaa asennetta ja hyväksyntää.

2.4. Akkulturaatio

Akkulturaatio tarkoittaa ilmiötä, jossa eri kulttuuritaustan omaavat yksilöt kohtaavat toisiaan säännöllisesti. Tämän vuorovaikutus muuttaa joko toisen tai molempien kulttuuria. (Redfield, Linton & Herskovits 1936: 149–152.) John W. Berry (1976, 1988, 1990) on tutkinut akkulturaatiota useissa teoksissaan. Hänen mukaansa akkulturaatio tarkoittaa uuteen kulttuuriin sopeutumisen lisäksi myös muutosprosessia, jota yksilö joutuu käymään läpi uuteen kulttuurin sopeutuessaan. Akkulturaatio ei koske pelkästään maahanmuuttajia, vaan myös heitä kohtaavia valtaväestön edustajia. Akkulturaatio voi toteutua monin eri tavoin, mutta sen ilmenemismuodoista toivottavin on integraatio.

Integraatiolla tarkoitetaan tässä kontekstissa sopeutumista uuteen kulttuuriin niin, että myös oman alkuperäiskulttuurin ominaispiirteet säilyvät. Integraatiolle vaihtoehtoisia akkulturaation muotoja ovat assimilaatio, separaatio ja marginalisaatio. Assimilaatiossa maahanmuuttaja sulautuu uuteen ympäröivään kulttuuriin luopuen samalla omasta alkuperäiskulttuuristaan. Separaatiossa maahanmuuttaja eristyy syrjään ympäröivästä valtakulttuurista ja korostaa omaa kulttuuritaustaansa. Marginalisaatiossa maahanmuuttaja jää sekä oman kulttuurisen taustansa että ympäröivän kulttuurin ulkopuolelle. (Berry 1976; 1988; 1990.)

Berry kuvaa maahanmuuttajan sosiaalisen sopeutumisen erilaisia tasoja akkulturaatiomallissaan, joka on esitetty kuviossa 2. Mallin kaksi keskeistä tekijää ovat oman ryhmän kulttuuri-identiteetin ylläpito sekä sosiaaliset suhteet enemmistöryhmän kanssa. Näiden kahden tekijän tasoista riippuen maahanmuuttajalle voi käydä neljällä eri tavalla, jotka mainittiin jo aiemmin. (Berry 2005: 705.)

		Oman kulttuuri-identiteetin ylläpito	
		Kyllä	Ei
Sosiaaliset suhteet enemmistöryhmän kanssa	Kyllä	Integraatio	Assimilaatio
	Ei	Separaatio	Marginalisaatio

Kuvio 2. Yksilön akkulturaatiostrategia (Berry 2005: 705).

Maahanmuuttajan omat toimet ja toiveet eivät yksistään määrää hänen akkulturaationsa lopputulosta. Valtaväestön asenteet ja yhteiskunnan poliittiset ratkaisut vaikuttavat siihen, mihin akkulturaation luokkaan yksilö päätyy. (Sam & Berry 2010: 472–481). Kuviossa 2 on esitetty maahanmuuttajan oman strategian akkulturaatiomalli. Kuviossa 3 esitetään valtaväestön ja yhteiskunnan mahdolliset akkulturaatiovaihtoehdot.

Oman kulttuuri-identiteetin ylläpito

		Kyllä	Ei
Sosiaaliset suhteet enemmistöryhmän kanssa	Kyllä	Monikulttuurisuus	Sulatusuuni
	Ei	Segregaatio	Eksklusio

Kuvio 3. Yhteiskunnan akkulturaatiostrategiat (Berry, Poortinga, Marshall & Dasen 2003: 354–355).

Kuvion 3 yhteiskunnan akkulturaatiostrategiat vastaavat samassa laatikossa olevia yksilön akkulturaatiostrategioita eli, jos yhteiskunta haluaa edistää integraatiota, vahvistuu monikulttuurisuus. Jos ihmiset halutaan assimiloida osaksi valtaväestön harmaata massaa, ajetaan sulatusuuni-ajattelua. Segregaation kautta tapahtuu separaatio, jolloin ihmiset suljetaan valtaväestön ulkopuolelle, mutta samalla he pitävät korostetusti kiinni omasta etnisestä identiteetistään ja kulttuuristaan. Eksklusiossa maahanmuuttaja jätetään kaiken sosiaalisen kanssakäymisen ulkopuolelle jolloin häntä uhkaa marginalisaatio. (Berry ym. 2003: 354–355.)

Maahanmuuttajan kokeman syrjinnän määrä vaikuttaa melko suoraan hänen akkulturaatiomallinsa valintaan. Syrjintää kokenut maahanmuuttaja pyrkii välttelemään valtaväes-

töä, eikä näin kykene samaistumaan heihin. (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Solheim, 2009: 122–126). Berryn akkulturaatiomalli on akkulturaatiotutkimuksen keskeisiä ja merkittävimpiä ajatuksia, mutta se on saanut osakseen myös kritiikkiä. Wardin (2008: 105–114) mielestä Berryn sinänsä toimiva ja selkeä malli rajoittaa alan uutta tutkimusta. Tutkimusta pitäisi hänen mielestään saada laajennettua ulos Berryn laatikoista. Berryn nelikenttiä mukailleen Pollock ja Van Reken (2009: 54–56) ovat rakentaneet mallin (kuvio 4), josta ilmenee yksilön kulttuuri-identiteetin ilmenemisen eri tasot suhteessa ympäröivään kulttuuriin.

<p>Ulkomaalainen</p> <p>Ulkonäkö <i>erilainen</i></p> <p>Ajattelu <i>erilainen</i></p>	<p>Piilo-maahanmuuttaja</p> <p>Ulkonäkö <i>samanlainen</i></p> <p>Ajattelu <i>erilainen</i></p>
<p>Adoptoitu</p> <p>Ulkonäkö <i>erilainen</i></p> <p>Ajattelu <i>samanlainen</i></p>	<p>Peili</p> <p>Ulkonäkö <i>samanlainen</i></p> <p>Ajattelu <i>samanlainen</i></p>

Kuvio 4. Kulttuuri-identiteetti suhteessa ympäröivään kulttuuriin (Pollock & Van Reken 2009: 54–56).

Kuviossa 4 esitellään neljä kulttuuri-identiteetin ilmenemismuotoa suhteessa ympäröivään kulttuuriin. Ulkomaalainen tarkoittaa tässä kuviossa sellaista maahanmuuttajaa, joka eroaa asuinmaansa valtakulttuurin edustajista niin ulkonäkönsä kuin ajattelunsa tai maailmankuvansa osalta. Ulkomaalainen on heikosti ympäristöönsä integroitunut yksilö. Piilo-maahanmuuttaja on henkilö, joka ulospäin vaikuttaa valtaväestön edustajalta. Hänen ajattelunsa ja maailmankuvansa ovat kuitenkin poikkeavia, vaikka valtaväestön edustajat olettavatkin hänen jakavan heidän kanssaan yhtenevän ajatusmaailman. Adoptoitu tarkoittaa maahanmuuttajaa, joka ei ulkonäöllisesti muistuta valtaväestöä, mutta joka jakaa saman ajatusmaailman. Peilillä tarkoitetaan kulttuuri-identiteetiltään täysin ympäröivään kulttuuriin sulautuvaa henkilöä, joka vastaa valtaväestöä niin ulkonäkönsä

kuin ajatusmaailmansakin osalta. (Pollock & Van Reken 2009: 54–56.) Maahanmuuttajataustainen nuori voi etnisen taustansa ja kokemustensa kautta kuulua mihin tahansa näistä neljästä ryhmästä. Integraation kannalta adoptoitu tai peili ovat kuitenkin parhaat vaihtoehdot.

Alitolppa-Niitamon (2010: 45–47) mukaan akkulturaatiotutkimuksen ja integraatiopoliitiikan fokus on siirtymässä yksilöstä perheeseen. Akkulturaatio vaikuttaa perheen sisäisiin vuorovaikutussuhteisiin, vanhemmuuteen, kasvatukseen, hyvinvointiin sekä lasten kasvuun ja kehitykseen. Perheen akkulturaatio ja yhteiset kokemukset uuden kulttuurin kohtaamisesta vaikuttavat kaikkien perheenjäsenten yksilölliseen akkulturaatioon. Akkulturaatioissa voi kuitenkin ilmetä eroavaisuuksia perheenjäsenten välillä. Erityisen merkittävää perheen akkulturaatio on lasten ja nuorten akkulturaatioissa. Perhe antaa tukea ja luo turvaa uudessa ja oudossa ympäristössä. Toisaalta maahanmuuton aiheuttama stressi ja paine voivat myös tehdä vanhemmista psyykkisesti etäisiä, mikä vaikuttaa negatiivisesti perheeseen. Perheen akkulturaatioprosessiin vaikuttavat mm. perherakenne, perhekohtaisesti ja kulttuurisesti määräytyvät roolit ja dynamiikka sekä kasvatuskulttuuri.

Sue ja Sue (1990: 96–107) eivät käytä termiä akkulturaatio, mutta heidän ajatuksensa liittyvät samaan prosessiin. Sue ja Sue tarkastelevat maahanmuuttajan etnisen identiteetin muutosta mallilla, jossa keskeisiä ovat maahanmuuttajien suhtautuminen valtaväestöön, muihin vähemmistöihin, omaan etniseen vähemmistöön ja itseensä. Yksilö käy läpi erilaisia vaihteita hänen omasta suhtautumisestaan riippuen. Tällaisia vaihteita ovat konformisuusvaihe, ristiriitavaihe, uppoutumisen vaihe, itsetutkiskeluvaihe ja integraation vaihe.

Konformisuusvaiheessa maahanmuuttaja alistuu valtakulttuurin ylivoimaan. Valtakulttuuri ja kaikki sen ulottuvuudet koetaan positiivisiksi ja omaan kulttuuriin liittyvät asiat negatiivisiksi. Yksilö tekee kaikkensa sulautuakseen valtakulttuuriin. Tästä voi seurauksena olla heikko itsetunto ja eristäytymien omasta vähemmistöryhmästä. Ristiriitavaiheessa maahanmuuttaja huomaa oman kulttuurinsa merkityksen, jota hän ei pysty kiel-

tämään. Samalla hän huomaa valtakulttuurin huonot piirteet. Yksilö tiedostaa jokaisen kulttuurin sisältävän hyviä ja huonoja ominaisuuksia. (Sue & Sue 1990: 96–107.)

Uppoutumisvaiheessa maahanmuuttaja torjuu valtakulttuurin hyväksyen vain oman kulttuurinsa. Tämä nostaa hänen itsetuntoaan ja ylpeyttään, mutta heijastuu samalla vihamielisyytenä ja epäluuloisuutena valtakulttuurin edustajia kohtaan. Itsetutkisteluvaiheessa yksilö alkaa pohtia kriittisesti osia omasta kulttuuristaan. Hän ei tuomitse täysin omaa kulttuuriaan, mutta kykenee näkemään sen huonot puolet ja valtakulttuurin hyvät puolet. (Sue & Sue 1990: 96–107.)

Integraation tai bikulturalismin vaiheessa maahanmuuttaja saavuttaa sisäisen varmuuden. Hän osaa arvostaa sekä omaa kulttuuriaan että valtakulttuuria ja näkee molempien kulttuurien hyvät ja huonot puolet. Yksilö tuntee yhteenkuuluvuutta omaan vähemmistöryhmäänsä, mutta on samalla itsenäinen osa yhteiskuntaa. Näiden eri vaiheiden esiintyminen on hyvin yksilöllistä. Osa vaiheista saattaa jopa jäädä kokonaan väliin. (Sue & Sue 1990: 96–107.)

2.5. Kulttuurishokki

Maahanmuuttajat kokevat aina jossain vaiheessa uuteen maahan saavuttuaan negatiivisten tunteiden kokemuksia eli niin sanotun kulttuurishokin. Uuden ympäristön kohtaaminen saattaa aiheuttaa maahanmuuttajassa ahdistusta, hämmennystä ja masennusta. Nämä tunteet voivat johtaa jopa fyysisiin oireisiin. Uuteen ympäristöön sopeutuminen ei suju ilman haasteita. Ongelmia aiheuttaa maahanmuuttajan sosiaalisten käyttäytymistapojen heikko osaaminen ja tiedostaminen. Tämä johtaa maahanmuuttajan ja valtaväestön heikkoon keskinäiseen ymmärrykseen, joka voi aiheuttaa väärinkäsityksiä ja jopa vihamielisyyttä. (Bochner & Furnham 1986: 4, 216.)

Sopeutuminen uuteen maahan on pitkälti kiinni siitä, kuinka onnistuu käsittelemään kulttuurishokin. Oberg (1960: 177–182) loi aikoinaan kulttuurishokin käsitteen kuvaamaan uuteen kulttuuriin sopeutuvan maahanmuuttajan kokemia tunteita. Kulttuurisho-

kissa rasitus ja ahdistus uuden kulttuurin kohtaamisesta aiheuttavat monenlaisia tunteita kuten mm. hämmennystä, kyvyttömyyttä ja menetyksen tunnetta. Kulttuurishokki valikoitui sanana käyttöön, koska se Obergin mielestä kuvasi hyvin maahanmuuttajan tulevaisuudessa kohtaamien negatiivisten tunteiden kirjoa. Kulttuurishokki sana viittaa myös siihen, että näiden negatiivisten tunteiden ilmeneminen saattaa olla todella yllättävää ja odottamatonta. Kulttuurishokki on täysin normaali ilmiö, jonka lähes kaikkien vieraaseen kulttuuriin pidemmäksi aikaa siirtyvien on kohdattava. Kulttuurishokki alkaa, kun uusi kulttuuri alkaa tuottaa ongelmia, eikä ympäristöstä löydy omalle kulttuurille ominaisia tuttuja yksityiskohtia ja rakenteita.

Winkelmanin (1994: 122) mukaan kulttuurishokki voidaan jakaa neljään eri vaiheeseen, jotka etenevät sekä sarjassa että syklissä. Jonkin vaiheen jo läpikäynyt henkilö saattaa palautua takaisin aiempaan vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on kuherruskuukausi tai turistivaihe, jolloin uuteen kulttuuriin tutustuva on vielä lomamielellä. Tähän vaiheeseen liittyy paljon intoa, jännitystä ja positiivisia odotuksia. Erilaisuus on jännittävää ja mielenkiintoista. Tätä vaihetta on vaikea mieltää osaksi kulttuurishokkia, koska negatiiviset vaikutukset ovat vähäiset. Tämä johtuu siitä, että turistit eivät yleensä saa paikallisen maan kulttuurista kuin hyvin pintapuolisen ja mahdollisesti vääristyneen kuvan.

Toinen vaihe on kriisin tai kulttuurishokin vaihe. Tämän vaiheen alkamisajankohta on hyvin yksilöllinen. Yleensä kriisi alkaa muutaman viikon tai kuukauden jälkeen. Se saattaa käynnistyä useiden negatiivisten kokemusten ja pettymysten samanaikaisesta ilmestymisestä. Pienistä asioista alkaa muodostua suuria ongelmia ja kulttuurierot alkavat ärsyttää. Henkilö tuntee mm. pettymystä, turhautumista ja kärsimättömyyttä. Elämässä ei tunnu olevan mitään järkeä, mikä voi aiheuttaa toivottomuutta ja avuttomuutta. Suuri henkinen ja psyykkinen väsymys saattaa heijastua myös fyysiseen terveyteen. Kriisivaiheessa mikään ei tunnu olevan kunnossa, ja halu takaisin kotiin on valtava. (Winkelman 1994: 122.)

Kolmas vaihe on sopeutumisen ja uudelleen orientoitumisen vaihe. Tässä vaiheessa opitaan sopeutumaan tehokkaasti uuteen kulttuuriin. Yksilöllisiä tapoja sopeutua ympäröivään kulttuuriin alkaa kehittyä. Joissain tilanteissa ratkaisuna kestää tilanne saattavat

olla maasta poistuminen tai eristäytyminen. Eristäytyminen omaan pieneen elinympäristöönsä on hyvin tyypillinen tapa monille ensimmäisen polven maahanmuuttajille. Todellinen sopeutuminen edellyttää avointa ja positiivista asennetta ympäröivää kulttuuria kohtaan. Lopulta ymmärrys, kunnioitus ja arvostus uutta kulttuuria kohtaan alkavat viedä voiton negatiivisista tunteista. Ongelmat jatkuvat, mutta niiden käsittelyyn suhtaudutaan paremmalla asenteella. (Winkelman 1994: 122.)

Neljännessä ja viimeisessä vaiheessa maahanmuuttaja on sopeutunut ympäristöönsä yksilöllisesti vaihtelevalla tasolla. Hän on saattanut muuttua ihmisenä hyvinkin paljon sopeutuessaan ja kehittäessään monikulttuurista identiteettiään. Muutos on väistämätön, koska kulttuurishokin aiheuttama tunnemyrsky on niin voimakas, ja monikulttuurisen identiteetin rakentaminen muuttaa aina alkuperäistä kulttuuri-identiteettiä. (Winkelman 1994: 122.)

Kulttuurien välisten erojen suuruudella on iso merkitys maahanmuuttajan kokemaan kulttuurishokkiin ja siitä selviytymiseen. Hofsteden (1994: 279–285) mukaan uuteen kulttuurin sopeutumiseen vaikuttaa suuresti maahanmuuttajan oman kulttuurin merkitys. Vahvan kulttuuritaustan omaavalla henkilöllä on enemmän vaikeuksia hyväksyä uuden kulttuurin eroavaisuuksia.

Kulttuurien eroavaisuuksia voidaan tutkia Hofsteden (1994: 279–285) luoman mallin avulla. Hofsteden mukaan kansallisessa kulttuurissa on neljä ulottuvuutta: valtaetäisyys, individualismi vs. kollektivismi, maskuliinisuus vs. feminiinisyys sekä epävarmuuden välttäminen. Valtaetäisyydellä kuvataan yhteiskunnassa vallalla olevaa suhtautumista ihmisten välillä oleviin eroihin esim. sosioekonomisessa asemassa tai ulkonäössä. Valtaetäisyys on korkea hierarkkisessa ja matalaa tasa-arvoisessa yhteiskunnassa. Yhteiskunnan suhdetta maahanmuuttajiin voidaan määrittää valtaetäisyyden avulla.

Individualismi vs. kollektivismi kuvaa ihmisten välisiä suhteita yhteiskunnassa. Individualistinen kulttuuri pohjautuu itsenäisyyteen ja riippumattomuuteen. Individualistisessa yhteiskunnassa ihmisten välinen yhteisöllisyys on vähäistä. Kollektiivisessa kulttuurissa luotetaan ja turvaudutaan yhteisöön kaikissa elämän vaiheissa. Yhteisön suhtautu-

minen ja mielipide vaikuttavat vahvasti yksilöiden toimeen. Yhteiskunnan individualismin tai kollektivismen taso vaikuttaa maahanmuuttajien syrjäytymisriskiin. (Holfstede 1994: 279–285.)

Maskuliinisuus vs. feminiinisyys määrittelee kulttuurissa ilmenevää miesten ja naisten roolien jakautumista. Maahanmuuttajan sukupuolella ja yhteiskunnassa vallalla olevilla sukupuolirooleilla on suuri merkitys hänen mahdollisuuksiinsa saavuttaa jokin sosiaalinen asema yhteiskunnassa. Epävarmuuden välttämiseksi tarkoitetaan yhteiskunnan suhtautumista epävarmaan ja tuntemattomaan tulevaisuuteen. Tulevaisuuteen kevyemmin suhtautuvassa kulttuurissa siedetään epävarmuutta paremmin, minkä ansiosta myös maahanmuuttajiin suhtaudutaan suvaitsevammin. (Holfstede 1994: 279–285.)

Jokaiseen muuttoon ja erityisesti uuteen maahan muuttamiseen liittyy vahva menetyksen tunne. Vaikka muuttoon pyritään valmistautumaan parhaalla mahdollisella tavalla, menetetään muutossa aina osa elämästä. Muuton myötä menetykset korvautuvat myöhemmin uusilla asioilla, mutta menetyksestä syntyvä suru aiheuttaa vahvoja reaktioita. Tällaisia reaktioita voivat olla esim. viha tai muutoksen kieltäminen. Sopeutuminen uuteen ympäristöön edellyttää menetyksen aiheuttaman surun ylipääsemistä ja muutoksen hyväksymistä. (Pollock & Van Reken 2009: 74–76.)

3. MAAHANMUUTTAJATAUSTAISEN NUOREN INTEGRAATIO

3.1. Lapsen ja nuoren integraation erityispiirteet

Muutto uuteen maahan on aina kulttuurishokki niin aikuiselle kuin lapsellekin. Lapsen kokema shokki on sitä voimakkaampi mitä vanhempana hän joutuu muuttamaan. Nuori ehtii jo luomaan oman kulttuuri-identiteetin kotimaassaan. Uuteen paikkaan sopeutumisessa keskeisiä ovat kodin ja koulun ulkopuoliset harrastukset. (Tikka 2004: 55.) Uuteen kulttuuriin ja sen tapoihin sopeutuminen on lapselle helpompaa kuin aikuiselle. Lapset osaavat toimia joustavammin, eivätkä he vielä omaa yhtä paljon käsiteltävää tietoa kuin aikuiset. (Hanson & Lynch 1992: 20.)

Maahanmuuttajalapset ovat hyvin haavoittuvaisia muuttoprosessin aikana. Useissa Euroopan maissa maahanmuuttaja-lapsi kohtaa karun turvapaikanhaku- ja maahanmuuttajajärjestelmän aikuisten tavoin. Lapsia kohdellaan ensisijaisesti maahanmuuttajina ja toiseksi lapsina. Lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen kannalta tärkeät palvelut saattavat jäädä heiltä saamatta. Maahanmuuttaja-lapsia saatetaan pitää jopa jonkinlaisena taakkana. Joissakin tapauksissa esimerkiksi perheen yhdistämistä ei haluta tehdä, jos siihen sisältyisi lapsia. (Ní Laoire, Carpena-Méndez, Tyrell & White 2011: 2–4.)

Martikaisen ja Haikkolan (2010: 9–10) mukaan maahanmuuttajiin liittyvä keskustelu niin tieteen kuin julkisuudenkin piirissä on 1990-luvun puolivälin jälkeen alkanut keskittyä heidän lapsiinsa eli toisen polven maahanmuuttajiin. Usein nämä maahanmuuttajataustaiset ryhmät ovat nousseet esiin negatiivisissa asioissa, kuten mm. islamin radikalisoitumisen yhteydessä. Maahanmuuttajataustaisilla nuorilla pitäisi olla vanhempiaan huomattavasti helpompaa hankkia kielitaito, koulutus, työpaikka ja muita integraatiota tukevia asioita. Näin ei kuitenkaan kaikkialla ole. Kunkin maan tai alueen integraatiopolitiikan onnistumista voidaankin mitata näiden maahanmuuttajataustaisten nuorten onnistumisen tai epäonnistumisen kautta.

Maahanmuuttajataustaiset lapsen ja nuoren integraatioon liittyy aikuisista eroavia seikkoja. Tikka (2004: 14–17) toteaa, että vieraassa maassa kasvava lapsi omaksuu erilaisen

kulttuuri-identiteetin kuin vanhempansa. Hän kasvaa ja käy koulua vieraassa kulttuurissa ja oppii kulttuurin hyvin samalla tavoin kuin kantaväestön lapset. Toisaalta hän myös oppii vanhemmiltaan heidän kulttuurinsa. Näin lapselle kehittyy kahden eri kulttuurin osia omaksuva kulttuuri-identiteetti. Liebkindin (2009: 16–17) mukaan ensimmäisen polven maahanmuuttajien kohdalla oma kulttuuri-identiteetti ei juurikaan muutu. Toisen polven maahanmuuttajien kohdalla vanhempien kulttuurin merkitys vähenee ja kulttuuri-identiteetti muuttuu monikulttuurisemmaksi.

Nuorena ihminen luo ja rakentaa omaa identiteettiään, johon ympäröivällä kulttuurilla on suuri vaikutus. Maahanmuuttajataustaisen nuoren identiteetin syntyminen voi olla haasteellista. (Räty 2002: 169.) Uuteen maahan ja ympäristöön asettuminen voi olla uhka siihen mennessä rakentuneelle identiteetille. Nuoren on rakennettava identiteettinsä uudestaan vastaamaan uutta elämäntilannettaan ja ympäristöään. (Talib, Löfström & Meri 2004: 35.) Maahanmuuttajataustainen nuori joutuu etsimään paikkaansa kahden kulttuurin välissä. Tämä ei koske ainoastaan maahan muuttaneita nuoria, vaan myös maahanmuuttajaperheisiin Suomessa syntyneitä lapsia ja nuoria. Maahanmuuttajataustaisen nuoren identiteetti ja maailmankuva rakentuvat yhdistelemällä oman etniseen taustaan liittyviä arvoja ja suomalaista kulttuuria. (Räty 2002: 169.)

Ni Laoiren ym. (2011: 86–89) Irlannissa tekemästä tutkimuksesta käy ilmi, että maahanmuuttajataustaiset nuoret pitävät samaa kansallisuutta tärkeänä ominaisuutena ystäviä valittaessa. Yhteinen kieli tai samantyyppiset kokemukset koetaan yhteisiä kiinnostuksen kohteita tärkeämmiksi. Monet nuoret kuuluivat saman kansallisuuden omaavaan ryhmään, jossa oli eri-ikäisiä ja kumpaakin sukupuolta olevia jäseniä. Ryhmän kautta he pääsivät puhumaan äidinkieltään. Myös suhteet omiin sisaruksiin vahvistuivat maahanmuuton yhteydessä, kun heidän oli tukeuduttava toisiinsa vaikeina hetkinä. Maahanmuuttajataustaiset nuoret oppivat valtaväestön kieltä huonosti, koska he eivät viettäneet vapaa-ajalla tai koulussa riittävästi aikaa valtaväestöön kuuluvien nuorten kanssa.

Muutto uuteen maahan ja ympäristöön saattaa aiheuttaa maahanmuuttajille mielenterveysongelmia. Erityisen suuri riski on 11–22 -vuotiaiden kohdalla. Omaa minäkuvaansa rakentaessaan, on heidän kyettävä luomaan ehyt kokonaisuus uuden ympäristönsä ja

vanhempiensa kulttuurin ja odotusten välille. (Aronowitz 1984: 237–257.) Schubertin (2013: 69–72) mukaan maahanmuuttajaperheiden lapset ja nuoret ovat muita alttiimpia mielenterveysongelmille. Tämä voi johtua mm. vanhempien stressistä, yksinäisyydestä tai taloudellisista vaikeuksista, joita maahanmuuttajat kohtaavat kantaväestöä todennäköisemmin. Varsinkin alle kouluikäiset lapset kärsivät tilanteesta. Oman haasteensa maahanmuuttajaperheiden arkeen tuo myös kielikysymys. Lapset oppivat uuden kielen vanhempia nopeammin mm. koulussa. Tämä voi aiheuttaa lapselle paineita, kun hän joutuu toimimaan tulkkina ja asioidenhoitajana. Björklundin ja Mattilan (2013: 97–99) tutkimuksista käy ilmi, että maahanmuuttajaperheiden lapsilla on riski jäädä puolikieliseksi. Tämä tarkoittaa sitä, ettei lapsi osaa erityisen hyvin vanhempien puhumaa kotikieltä eikä myöskään koulussa opetettavaa kieltä. Tällaisen tilanteen välttämiseksi pitäisi kummankin kielen harjoittamiseen tarjota riittävästi aikaa ja laadukkaita materiaaleja.

Maahanmuuttajataustaisilla nuorilla esiintyy Suomessa kantaväestöä enemmän opiskeluun ja työllistymiseen liittyvä epävarmuutta. Nuorista, jotka eivät opiskele, käy töissä tai ilmoittaudu työttömiksi joka neljäs on maahanmuuttajataustainen. Tässä on kuitenkin eroja riippuen siitä, onko nuori ensimmäisen vai toisen sukupolven maahanmuuttaja. Toisen sukupolven maahanmuuttajat ovat syntyneet ja käyneet koulunsa Suomessa. He pärjäävät ensimmäistä sukupolvea paremmin koulussa ja työelämässä. Maahanmuuttajataustaisten nuorten koulumenestyksen seuraaminen onkin hyvä keino mitata integraatioprosessin onnistumista. Maahanmuuttajataustaisen nuoren heikon koulumenestyksen taustalla voi vaikuttaa mm. vanhempien heikko koulutustaso tai sosioekonominen asema. (Alitolppa-Niitamo & Leinonen 2013: 97–98.) Irlannissa toisen sukupolven maahanmuuttajat suoriutuvat opinnoistaan huonommin kuin valtaväestön edustajat. Tähän ongelmaan on pyritty vastaamaan tehostamalla koulutusta. Multikulttuurisuuden huomioiminen ja korostaminen opetuksessa ovat nostaneet toisen polven maahanmuuttajien suoritustasoa. (Ni Laoire ym. 2011: 4–6.)

Kianto (2009: 205–210) toteaa, että Suomessa maahanmuuttajien kotoutumiseen käytävistä varoista menee joidenkin arvioiden mukaan jopa 95 % naisten ja tyttöjen kanssa tehtävään työhön. Maahanmuuttajapoikien kanssa tehtävä työ on jäänyt pienimuotoiseksi. Maahanmuuttajapojat ovat Suomessa hukassa uuden kulttuurin ympäröiminä. Perhe

muodostaa heidän koko kontaktiverkostonsa. Nykyään useat lapset saapuvat Suomeen vielä ilman perhettäkin. Pojan on nopeasti opittava kieli ja sosiaaliset normit. Usein lapsi oppii uuden kielen vanhempiaan nopeammin ja paremmin, jolloin hän joutuu tulkin asemaan ja vanhemmuus kriisiytyy. Erityisesti pakolaisvanhemmat voivat olla traumatisoituneita ja kaipaavat kotimaahan, mikä ehkäisee heidän mahdollisuuttaan integroitua. Näin vanhempi ei voi tukea myöskään lasta tämän omassa integraatioprosessissa. Pojat jäävät vaille perheen normeja ja heistä tulee liian itsenäisiä. He eivät välttämättä ymmärrä myöskään uuden ympäristönsä normeja, jolloin mahdollisuudet ylilyönteihin ovat olemassa. Maahanmuuttajapojilla on hyvin suuri riski syrjäytyä yhteiskunnan ulkopuolelle.

3.2. Liikuntaharrastuksen merkitys integroitumisessa

Nuoren elämässä vapaa-aika on äärimmäisen merkittävä harrastamisen, sosiaalisuuden ja sosialisointien elämäalue, jonka puuttuminen voi johtaa yksinäisyyden ja sivullisuuden tunteisiin. Hyvä vapaa-aika merkitsee sosiaalisia suhteita ja mahdollisuutta kuulua joukkoon. (Harinen, Honkasalo, Souto & Suurpää 2009: 11.) McPhersonin, Curtisin ja Loyn (1989: 211–212) mukaan liikuntaharrastus voi mahdollistaa integraation kahden eri kulttuuritaustan omaavan ryhmän välillä. Maahanmuuttajien määrän pienentyessä suhteessa valtaväestöön, vähenee myös integraation mahdollisuus. Integraation mahdollistaa kielen ja kulttuurin esiintyminen pelatessa, joukkueen palaverissa sekä sosiaalisissa tapahtumissa. Liikuntaharrastus tarjoaa hyvän mahdollisuuden kielen oppimiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Sopivan harrastustoiminnan löytäminen saattaa edistää maahanmuuttajan integroitumista. Ohjatulla harrastustoiminnalla on mahdollista lisätä suvaitsevaisuutta ja vuorovaikutusta kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä. (Myren 1999: 86–116; Doherty & Taylor 2007: 45–49.)

Martinin, Mäntylän ja Pakkasen (2013: 79) tutkimuksesta käy ilmi, että harrastustoiminta koetaan integraatiota edistävänä tekijänä. Liikuntaharrastus on ympäristö, joka tarjoaa mahdollisuuden luonnollisiin sosiaalisiin vuorovaikutustilanteisiin. Liikuntaan ja urheiluun liittyy myös tietynlaisia normeja, jotka säätelevät pelaajien käytöstä. Näiden nor-

mien ansiosta maahanmuuttajataustaisen nuoren on punnittava omia sosiaalisia ja eettisiä arvojaan. Liikunta ja urheilu eivät sinänsä edistä maahanmuuttajataustaisen nuoren integroitumista. Keskeistä on se, millaisia sosiaalisia tilanteita liikuntaharrastuksen kautta voidaan rakentaa. (Polvi 2008: 31.) Valmentajilla ja muilla harrastustoimintaa ohjaavilla henkilöillä on keskeinen vaikutus maahanmuuttajataustaisen nuoren sosiaalista kehitystä tukevan toiminnan rakentajina (Komulainen 1993: 60). Harrastustoimintaa tulisi suunnitella niin, että yhteistyön rooli korostuu (Hoffmann 2011).

Monikulttuurisessa nuorisotyössä urheilulla on suuri merkitys. Urheilulla on Suomessa vahva asema vapaa-ajan toimintamuotona. 91 prosenttia lapsista tai nuorista osallistuu vapaa-ajallaan urheilutoimintaan ainakin jollakin tavalla. Suomessa asuvan ihmisen on lähes pakko luoda jonkinlainen käsitys ja suhde urheiluun. Suomalaisessa urheilussa on viime vuosina aktiivisesti pyritty nostamaan esiin monikulttuurisuutta ja torjumaan rasismia ja syrjintää. Eri liikuntamahdollisuuksia on aktiivisesti markkinoitu maahanmuuttajille. Maahanmuuttajataustaiselle nuorelle urheilu voi tarjota keinon rikkoa jää. (Kim 2009: 160–173.)

Yhteisen tekemisen kautta ennakkoluulot alkavat hälvetä. Ennakkoluuloista eroon pääsemisessä on urheilutoiminnan ohjaajilla eli valmentajilla tai opettajilla hyvin suuri merkitys. Urheilun kautta maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat saaneet luotua suhteita, mutta tämä on edellyttänyt yhteistä kieltä, joka ei ole aina ollut heti mahdollista. Maahanmuuttajataustaisten nuorten urheiluharrastusten esteenä on usein taloudellinen tilanne. Maahanmuuttajaperheillä ei välttämättä ole varaa maksaa harrastuksesta, joten ilman maahanmuuttajataustaisille nuorille kohdennettua tukia eivät monet heistä voisi aloittaa harrastusta. (Kim 2009: 160–173.)

Sosiaaliset suhteet ovat tärkeä osa jokaisen nuoren elämää, niin myös maahanmuuttajataustaisten nuorten. Ohjattu vapaa-ajan toiminta on tärkeä väylä maahanmuuttajataustaisille nuorille sosiaalisten suhteiden ja kontaktien luomiseen valtaväestön kanssa. (Räty 2002: 169–170.) Liikunta tarjoaa valtaväestölle ja maahanmuuttajille ympäristön, jossa sosiaalinen kanssakäyminen ja yhdessä tekeminen onnistuvat myös ilman yhteistä kieltä (Mertaniemi & Miettinen 1998: 15). Maahanmuuttajataustaiset nuoret löytävät Suomes-

sa pääsääntöisesti hyvin ystäviä. Joskus sosiaalisten suhteiden syntymisen esteenä voivat olla ennakkoluulot tai rasismi. Harrastustoiminta on hyvä keino uusien ystävien hankintaan. Yhteinen kiinnostuksen kohde ja tekeminen helpottavat suhteen luomista. Erityisesti urheilupainotteiset harrastukset ovat maahanmuuttajataustaisten nuorten mielestä hyvä keino löytää ystäviä. (Kautto 2009: 68–70.)

Maahanmuuttajataustaisen nuoren olisi tärkeää päästä nopeasti mukaan harrastustoimintaan oppiakseen uusia taitoja sekä sosiaalisia normeja (Tirone & Pedlar 2000: 146–149). Myrenin (1999: 39–90) tutkimuksessa maahanmuuttajat kokivat, että liikunta voisi olla hyvä tapa tutustua, jos suomalaisilla ja maahanmuuttajilla olisi yhteisiä liikuntaryhmiä. Maahanmuuttajat uskoivat harrastusten vähentävän heidän ja kantaväestön välisiä ennakkoluuloja sekä edistävän kielen oppimista ja sosiaalisten suhteiden rakentamista.

Urheilun kautta maahanmuuttajilla on mahdollisuus myös ylläpitää omaa etnistä identiteettiään, sekä luoda kontakteja ja ylläpitää suhteita muiden samanlaisen taustan omaavien kanssa (Stodolska & Alexandris 2004: 386; Müller, van Zoonen & de Roode 2008: 392–398.) Yhteisen harrastuksen kautta maahanmuuttajat voivat myös purkaa stressaavasta muutoksesta johtuvia paineita (Cuadrosin 2011: 227–241; Krouwel, Boonstra, Duyvendak & Veldboer 2006: 168–173; Walsethin 2006: 453–462). Myös eri maista kotoisin olevien maahanmuuttajien välinen harrastustoiminta on hyödyllistä, vaikka he eivät olisikaan vuorovaikutuksessa valtaväestön kanssa. Yhteisen tekemisen kautta he oppivat tuntemaan toistensa kulttuureja ja luovat sosiaalisia suhteita. (Walseth 2008: 8–14.)

Walsethin (2016: 89–95) mukaan Norjassa muslimiyhteisö kannustaa nuoria jalkapalloharrastustoimintaan. Kannustuksen taustalla on kuusi selkeää tekijää. Ensiksikin terveyttä vaalitaan Islaminuskossa. Omasta kehosta on pidettävä huolta, koska se on lahja Jumalalta. Toiseksi jalkapalloharrastus nähdään hyvänä rekrytointimenetelmänä, jonka avulla saadaan lisää nuoria mukaan moskeijan toimintaan. Kolmanneksi muslimiyhteisö pyrkii jalkapalloharrastuksen kautta tukemaan pelaajien mielenterveyttä. Neljäs tekijä jalkapalloharrastuksen tukemisen taustalla on halu estää muslimien marginalisoitumista

(ks. Berry 1976; 1988; 1990). Lisäksi jalkapalloharrastuksen kautta pyritään tukemaan nuorten identiteetin muodostumista sekä hälventämään ennakkoluuloja maahanmuuttajista koostuvia joukkueita kohtaan.

Liikuntaharrastukseen osallistumisaktiivisuuteen vaikuttavat etninen tausta, sosiaalinen asema, sukupuoli sekä uudessa asuinmaassa vietetyn ajan pituus. (Stodolska & Alexandris 2004: 387; Caperchione, Kolt & Mummery 2009: 167–177.) Puutteellinen kielitaito haittaa harrastustoimintaa. Ilman suomen kielen osaamista on maahanmuuttajan vaikea löytää tietoa harrastuspaikoista ja -mahdollisuuksista. Erityisen vaikeaa tämä voi olla vasta hiljattain maahan saapuneiden maahanmuuttajien kohdalla, koska he eivät vielä hallitse paikallista kieltä, eikä tietoa ole tarjolla heidän äidinkielellään. (Cortis 2009: 98–100.) Vaikka maahanmuuttaja osaisikin puhua suomea auttavasti, ei hän välttämättä kykene lukemaan ja ymmärtämään tarjolla olevaa informaatiota. (Myren 1999: 88–89.)

Merkittävä este maahanmuuttajataustaisen nuoren integraatiolle on heikko taloudellinen tilanne. Suomessa ohjatun liikunnan harrastaminen on pääosin maksullista, johon suuri osa maahanmuuttajista ei ole tottunut omassa kotimaassaan. (Zacheus 2011: 12–13.) Irlannissa maahanmuuttajataustaiset nuoret eivät pääse osallistumaan liikuntaharrastuksiin vaikka haluaisivatkin. Merkittävin este on taloudellinen. Heillä ei ole varaa maksaa seurojen jäsenmaksuja ja välineitä. Osa nuorista ei myöskään tiennyt, kuinka liikuntaharrastusta tarjoaviin seuroihin voisi liittyä. Maahanmuuttajataustaisten nuorten vanhempien mielestä liikuntaharrastusten ulkopuolelle jääminen estää lapsia saamasta uusia ystäviä ja jarruttaa heidän sosiaalisten suhteiden luomistaan. (Ni Laoire ym. 2011: 88.)

Myös Tanskassa maahanmuuttajien heikko taloudellinen tilanne estää monien liikuntaharrastuksen. Osa urheiluseuroista pyrkii tukemaan maahanmuuttajia taloudellisesti mahdollistaakseen heidän pelaamisensa. Joidenkin maahanmuuttajan kohdalla tilanne on kuitenkin se, että heidät on erotettu joukkueistaan maksukyvyttömyyden vuoksi. Tällöin maahanmuuttajan on etsittävä uusi seura, jossa maksut ovat hänelle sopivia. (Agergaard & Sørensen 2010: 212.)

Maahanmuuttajataustainen nuori saattaa kokea ulkopuolisuuden tunnetta liikuntaharrastuksensa parissa. Kielitaidon puute, ennakkoluulot ja syrjintä estävät pääsemisen osaksi ryhmää. Maahanmuuttaja pyrkii välttämään erottumista muista matkimalla mm. vaate-tusta parhaansa mukaan. Pojat kestävät mahdollisesti ulkopuolisuuden tunnetta tyttöjä paremmin, jolloin integraation tukeminen liikunnan avulla on mahdollista. (Doherty & Taylor 2007: 31–48.)

Yksi liikuntaharrastuksen liittyvä integraatiota estävä tekijä on rasismi. Kaikki kohtaukset joukkueen sisällä tai vastustajien kanssa eivät ole suvaitsevaisia. Rasismia ilmenee joukkueurheilussa erityisesti miesten jalkapallon parissa. Rasismi saattaa kärjistyä väkivallaksi. Kun valtaväestön edustajat käyttävät verbaalista väkivaltaa maahanmuuttajaa kohtaan, saattaa tämä vastata tilanteeseen fyysisellä väkivallalla. Väkivallan taustalla voi olla yksittäistä tilannetta laajempi ongelma, kuten yhteiskunnassa ilmenevä vahva vastakkainasettelu valtaväestön ja maahanmuuttajien välillä. Tämä vastakkainasettelu saattaa kulminoitua väkivallaksi liikuntaharrastuksessa. (Krouwel ym. 2006: 173–175.) Esimerkiksi Irlannissa negatiivinen suhtautuminen maahanmuuttajiin ja rasistinen käytös on erittäin yleistä niin jalkapallokentällä kuin sen ulkopuolellakin (Hassan & McCue 2013: 417–421).

Maahanmuuttajataustaisen nuoren liikuntaharrastusta saattaa jarruttaa pelaamisen erilainen ymmärrys. Maahanmuuttajataustaiset pelaajat ovat usein taitavia, nopeita ja voimakkaita, mutta heiltä puuttuu taktista osaamista. Maahanmuuttajataustaisen nuoren kokemus lajista on syntynyt usein vähemmän organisoiduissa pihapeleissä. Taustansa vuoksi maahanmuuttajataustaiselle nuorella voi olla haasteita joukkuepelaamisessa. He saattavat häiritä joukkuetta pelaamalla liian itsekkäästi, antamalla turhautumisensa näkyä sekä jättämällä joukkueoverit vaille tarvittavaa tukea. Valmentaja saattaakin maahanmuuttajataustaisen nuoren sijaan peluuttaa valtaväestöön kuuluvaa pelaajaa, koska hänen toimintansa on vähemmän riskialtista. Tämä siitäkkin huolimatta, että maahanmuuttajataustainen pelaaja voi olla lahjakkaampi ja taitavampi. (Agergaard & Sørensen 2009: 772–773.)

Maahanmuuttaja voi tuntea erilaisuutta ja ulkopuolisuutta joukkueen sisällä. Suhteiden luomista muihin valtaväestöä edustaviin pelaajiin jarruttavat mahdolliset ennakkoluulot sekä erot kulttuurissa ja sosioekonomisessa asemassa. Merkittävä erilaisuutta ja ulkopuolisuutta aiheuttava tekijä on kielitaidon puute. (Walseth 2008: 8–14; Doherty & Taylorin 2007: 32–33.) Ennakkoluulot ovat merkittävä este liikuntaharrastuksen aloittamiselle. Suomeen saapuneet maahanmuuttajat kokivat vahvaa ennakkoluuloa esim. salibandyn parissa. Heitä ei haluttu ottaa mukaan toimintaan, koska heidän ei uskottu pärjäävän riittävän hyvin. (Myren 1999: 39–90.) Maahanmuuttajataustainen nuori voi päästä paremmin mukaan ryhmään ja onnistua sosiaalisten suhteiden luomisessa, jos hän on hyvä omassa lajissaan. Muiden ryhmäläisten asenne saattaa muuttua arvostavammaksi ja suvaitsevammaksi, kun he havaitsevat uuden pelaajan taidot. (Rosenberg, Fejgin & Talmor 2003: 52–77.)

Jalkapallo tukee maahanmuuttajataustaisen nuoren sosiaalista kehitystä ja sopeutumista. Pelaamisessa tehdään yhteistyötä, kommunikoidaan ja reagoidaan uusiin ja muuttuviin tilanteisiin. (Komulainen 1993: 60.) Jalkapallon, kuten muidenkin joukkueurheilulajien tärkein hyöty maahanmuuttajataustaiselle nuorelle on mahdollisuus sosiaalisten suhteiden luomiselle (Cuadros 2011: 227–241; Stack & Iwasaki 2009: 254–256; Stodolska & Alexandris 2004: 407–409). Harrastettavalla lajilla tai harrastustasolla ei kuitenkaan sinänsä ole merkitystä integraation kannalta (Hoffmann 2011).

Tavallisesti harjoittelusta poikkeavat tapahtumat, kuten ottelut ja niihin liittyvät matkat, tarjoavat hyviä vuorovaikutustilanteita. Pidempi aikainen yhdessäolo mahdollistaa sosiaalisten suhteiden kehittymisen. Myös vapaa-aika ennen harjoituksia ja niiden jälkeen tarjoaa mahdollisuuden viettää aikaa joukkuekavereiden kanssa. Näin maahanmuuttajataustainen nuori voi pikku hiljaa luoda kontakteja (Walseth 2006: 453–456; 2008: 8–14.)

Jalkapallon pelaaminen ei vaadi sinänsä juurikaan kielitaitoa, mutta jalkapallon kautta maahanmuuttajataustaisella nuorella on mahdollisuus päästä vuorovaikutukseen valtaväestön kanssa, mikä mahdollistaa kielen opetteluun tehostumisen. Kielen oppiminen on tärkeimpiä tekijöitä maahanmuuttajataustaisen nuoren integraatiossa. (Myren 1999: 88;

Tirone & Pedlar 2000: 151–159; Taylor 2001: 540–550; Doherty & Taylor 2007: 32–37.)

Ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen perusta on kommunikaatiossa. Kielen oppiminen on tärkeä osa kommunikaatiota. Pystyäkseen toimimaan osana yhteiskuntaa, ihmisen tarvitsee kommunikoida. Kommunikaatio on ihmisten keino luoda kontaktia toisiinsa sekä ylläpitää ja levittää kulttuuriaan. Kommunikaatio on ihmisen keino olla yhteydessä toiseen ihmiseen. Kommunikaation perustana on yhteisen kieli. (Samovar, Porter & Stefani 1998: 22.) Kommunikaatiolla on tärkeä rooli uuteen maahan sopeuduttaessa. Kommunikaatiotilanteiden laatu ja määrä vaikuttavat sopeutumisprosessin edistymiseen. Maahanmuuttajan osallisuus uudessa kotimaassa riippuu vahvasti hänen kyvystään kommunikoida. Maahanmuuttajan on opittava uuteen kulttuuriin kuuluvat tavat, eleet ja käyttäytymisen normit, pystyäkseen toimimaan oikein kommunikoidessaan kansallisuuden kanssa. (Kim 2001: 71.)

4. TUTKIMUSMENETELMÄT

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Flickin (2006: 14–16) mukaan yksi laadullista tutkimusta määrittävistä tekijöistä on tutkittavien näkökulman esille tuominen. Tässä tutkimuksessa kyse on juurikin maahanmuuttajataustaisten nuorten yksilöllisten kokemusten ja ajatusten keräämisestä, sekä näiden analysoinnista ja tulkinasta. Tällöin aineiston tieteellisyys määräytyy määrän sijasta sen sisällön laadun mukaan.

Tutkimuksen empiirinen aineisto kerättiin haastatteluilla. Hirsijärven ja Hurmeen (2001: 34) mielestä haastattelu on hyvä menetelmä tilanteessa, jossa halutaan kartoittaa ihmisten ajatuksia ja kokemuksia. Se vastaa siis menetelmänä hyvin tämän tutkimuksen tarpeita. Haastattelun eri muodoista parhaiten haluttujen asioiden keräämiseen sopi teema-haastattelu. Teemahaastattelussa ei ole tarkkoja tiukkaan määritettyjä kysymyksiä, vaan haastattelu etenee tiettyjen ennalta valittujen teemojen sisällä. Tämä antaa haastateltavalle mahdollisuuden tuoda oma tarinansa vapaasti esiin. (Hirsijärvi & Hurme 2001: 47–48.) Koska haastateltavat ovat nuoria, oli haastattelut luontevampaa suorittaa ryhmähaastatteluina 2–3 hengen ryhmissä. Hirsijärven ja Hurmeen (2001: 63) mukaan ryhmähaastattelun etuna on, että ryhmässä oleminen vähentää arkuutta. Ryhmähaastattelun avulla voidaan myös kerätä enemmän aineistoa yhdellä kertaa, koska vastaajia on useita samaan aikaan.

Onnistuneen haastattelun taustalla on useita erilaisia edellytyksiä. Ensiksikin tulee haastatteluasetelman olla huolellisesti suunniteltu. Haastatteluasetelma pitää sisällään haastattelutilan valinnan ja valmistelun, sekä haastattelun etenemissuunnitelman. Haastattelu tulee toteuttaa haastateltavan kannalta miellyttävässä ja turvallisessa paikassa. Yksityisyys ja rauha on kyettävä turvaamaan haastattelun aikana. Haastattelutilanne ei saa olla liikaa ”työhaastattelumainen” eli muodollinen tai virallinen. Haastatteluun tulee myös muistaa varata riittävästi aikaa. (King & Horrocks 2010: 42–43.)

Haastattelutilanteeseen liittyy paljon eettisiä аспекteja, jotka haastateltavan on otettava huomioon. Willig (2001: 18) mainitsee viisi asiaa, jotka haastateltavan on huomioitava.

Ensiksi haastattelijan on varmistettava, että haastateltavat ovat täysin tietoisia siitä, mitä haastattelu pitää sisällään. Lisäksi haastateltavien suostumus haastatteluun on varmistettava ennen haastattelun alkua. Toiseksi on huomioitava, että haastattelija ei millään tavalla johdattele haastateltavan vastauksia kohti haluamaansa lopputulosta. Kolmanneksi on varmistettava, että haastateltavalla on oikeus ja mahdollisuus halutessaan luopua osallisuudestaan haastatteluprosessissa ilman, että häntä siitä jollakin keinolla rankaistaan. Neljäs huomioitava asia on tiedottaminen. Haastateltavien tulisi saada riittävä tieto siitä, mihin heidän antamaansa informaatiota tullaan käyttämään, ja kuinka tutkimus tulee etenemään. Viimeiseksi haastateltavan on varmistettava täydellinen luottamuksellisuus. Haastateltavan on suojeltava kaikkea hänelle haastattelun aikana mahdollisesti kerrottua yksityisluontoista tietoa.

Tutkimuksen haastateltavat olivat 11–17-vuotiaita nuoria. Kuten kaikkien muidenkin ikäryhmien, niin myös nuorten haastattelussa on omia erityispiirteitään. Tärkeintä on, että nuorta kohdellaan kuten aikuista. Nuoret eivät halua, että heitä kohdellaan kuin lapsia. Teini-ikä on kompleksinen vaihe ihmisen elämässä. Fyysinen, psyykinen ja henkinen kehitystaso voi vaihdella suuresti suurin piirtein saman ikäisten nuorten välillä. Haastattelijan on kyettävä huomioimaan jokaisen nuoren erityisominaisuudet ja vastaamaan niihin saadakseen laadukkaita vastauksia. On tärkeää huomioida myös, että nuoren käyttämä kieli saattaa sisältää poikkeavia sanoja, joiden tulkitseminen voi olla analyysivaiheessa haastavaa. (Keats 2000: 101–105.)

Haastatteluaineiston keräämisen helpottamiseksi haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Nauhoitukseen liittyen on haastattelijan aina huomioitava, että haastattelua aloitettaessa on kysyttävä lupa haastateltavilta nauhoittamiseen. Jos haastateltava kieltäytyy nauhoituksesta, on haastattelijan turvauduttava muistiinpanoihin. Litteroinnissa on hyvä pohtia etukäteen tarkkaan, minkä tason tai käytännön siihen ottaa. Jokainen huokaus ei välttämättä ole litteroinnin arvoinen, mutta tähän pitää olla selkeä linja, joka avataan myös tutkimusraportissa. (Nikander 2010: 432–435.) Tässä tutkimuksessa litteroitiin selkeät lauseet ja niiden sisältämät ajatukset.

Haastatteluilla kerätty aineisto analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä mukaillen. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi koostuu kolmesta eri vaiheesta. Ensimmäinen vaihe on redusointi eli pelkistäminen, jossa litteroidusta aineistosta poistetaan tutkimuksen kannalta epäolennainen osa. Jäljelle jääneestä aineistosta pyritään luomaan alkuperäistä pelkistetympiä ilmauksia. Tämän jälkeen seuraa klusterointi eli ryhmittely, jossa luodut pelkistetyt ilmaukset pyritään lajittelemaan erilaisiin alaluokkiin niiden sisällön perusteella. Viimeinen vaihe on abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Abstrahoinnissa pyritään aiemmin syntyneet alaluokat järjestämään yläluokkiin ja lopulta pääluokkiin. Näin aineistosta saadaan selkeästi esiin eri teemat ja niihin liittyvät ajatukset. (Sarajärvi & Tuomi 2013: 108–113.)

Tämän tutkielman empiirinen tutkimusaineisto kerättiin yhteistyössä tutkimuskumppaneiden eli VPS Juniorit ry:n ja Vaasan palloseuran tukisäätiön kanssa. Tutkimuksen kohteena ovat VPS:n juniorijoukkueissa jalkapalloa harrastavat maahanmuuttajataustaiset nuoret. Tutkielmaa varten haastateltiin yhteensä kymmentä VPS-junioreissa jalkapalloa harrastavaa maahanmuuttajataustaista nuorta. Haastateltavista yhdeksän on ennen VPS-junioreihin siirtymistään pelannut jalkapalloa Kiistossa, joka on Vaasalainen harrastejalkapalloseura. Jalkapalloharrastus on kestänyt reilusta vuodesta jopa 12 vuoteen. Haastatellut ovat iältään 11–17 -vuotiaita. He ovat kaikki etniseltä taustaltaan afrikkalaisia. Haastateltujen perheet ovat kotoisin esimerkiksi Angolasta, Kongosta, Ruandasta, Sudanista ja Somaliasta. Vastaajista kolme on syntynyt Suomessa. Loput seitsemän ovat muuttaneet Suomeen 1–10 -vuoden iässä.

Haastatteluja oli yhteensä neljä ja ne suoritettiin 2–3 hengen ryhmissä. Ryhmähaastattelulla pyrittiin ehkäisemään mahdollista ujoutta tai hermostuneisuutta sekä kannustamaan nuoria aivoriihimäiseen työskentelyyn, jossa he saisivat ideoita toistensa ajatuksista ja peilaavat niitä omiin kokemuksiinsa. Haastateltavien ikä toi haastatteluihin muutamia erityisominaisuuksia. Alaikäisiä haastateltaessa on otettava huomioon aikuisten haastatteluista poikkeavia seikkoja. Ensiksikin haastatteluiden toteuttamiseen on kysyttävä lupa nuorten vanhemmilta. Lisäksi täytyy haastateltavien yksityisyyttä vaalia parhaalla mahdollisella tavalla. Tästä johtuen tutkielmastani ei käy ilmi, ketä olen haastatellut, tai mitä kukin yksilö on vastannut. Nämä tiedot eivät ole tulosten kannalta olennaisia, kos-

ka tässä tutkimuksessa ei haeta kenenkään alalle koulutetun asiantuntijan mielipidettä, vaan pyritään kartoittamaan jalkapalloa harrastavien nuorten kollektiivista kokemusta jalkapalloharrastuksen hyödyistä ja mahdollisista haasteista integraation näkökulmasta. Haastateltavien nimet ja haastattelujen ajankohdat ovat vain tutkielman tarkastajien käytävissä.

Haastattelut rakentuivat neljän pääteeman ympärille. Haastatteluiden pohjana käytetty haastattelurunko löytyy tutkielman liitteistä (LIITE 1). Jokaisella teemalla on oma merkityksensä jalkapalloharrastuksen kautta tapahtuvan integraation kannalta. Nämä neljä teemaa ovat jalkapalloharrastuksen taustatekijät, jalkapalloharrastuksen kautta luodut sosiaaliset suhteet, suomen kielen oppiminen jalkapalloharrastuksessa sekä jalkapalloharrastuksessa kohdattu rasismi ja kiusaaminen.

Jalkapalloharrastuksen taustatekijöiden sisään kuuluvat alateemat: miksi jalkapalloharrastus?, Vaasan palloseuran erityispiirteet sekä vanhempien osallisuus jalkapalloharrastuksessa. Miksi jalkapalloharrastus? -alateemalla pyritään kartoittamaan syitä sille, miksi harrastukseksi on valikoitunut juuri jalkapallo, ja mitkä ovat motiivit harrastamisen taustalla. Motiivi harrastamiseen ja mielekkään tekemisen etsimiseen kertoo omalla tavallaan halusta sopeutua uuteen ympäristöön. Toinen alateema eli Vaasan palloseuran erityispiirteet pitää sisällään seuran ja sen valintaan liittyvät erityispiirteet. Nämä erityispiirteet tuovat esiin pelaajan motivaatiota olla kyseisessä seurassa, sekä seuran mahdolliset integraatiota edistävät toimet. Vanhempien osallisuus jalkapalloharrastuksessa pyrkii tuomaan esiin vanhempien suhtautumista lapsensa jalkapalloharrastukseen ja heidän oman osallistumisensa tasoa. Tällä alateemalla kartoitetaan vanhempien jalkapalloharrastukseen antaman tuen määrää, sekä heidän oman osallisuutensa ja sen kautta mahdollisesti tapahtuvan integraation määrää.

Jalkapalloharrastuksen kautta luodut sosiaaliset suhteet -teema pitää sisällään kolme alateemaa, jotka ovat: kaverit, joukkueen aikuiset sekä muut vanhemmat. Kaverit -alateema keskittyy jalkapalloharrastuksen kautta syntyneisiin kaverisuhteisiin. Teeman kautta selvitetään, ovatko maahanmuuttajataustaiset nuoret saaneet jalkapallon kautta kavereita, sekä millaisia nämä kaverisuhteet ovat luonteeltaan. Joukkueen aikuiset -

alateemalla pyritään tutkimaan joukkueeseen kuuluvien aikuisten eli valmentajien, huoltajien ja joukkueenjohtajien toimia sekä merkitystä maahanmuuttajataustaiselle nuorelle. Joukkueiden toiminnassa on vahvasti läsnä myös muiden pelaajien vanhempia, joiden mahdollisia merkityksiä pyritään myös nostamaan esiin.

Suomen kielen oppiminen jalkapalloharrastuksessa -teema pitää sisällään kaikki maahanmuuttajataustaisen nuoren jalkapalloharrastuksen kautta tapahtuvan suomen kielen oppimiseen liittyvät ajatukset. Uuden kotimaan kielen oppiminen on merkittävä osa integraatiota, joten sen tutkiminen on tärkeä osa haastatteluita. Jalkapalloharrastuksessa kohdattu rasismi ja kiusaaminen -teema pitää sisällään kaikki haastateltujen maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemukset ja näkemykset heidän mahdollisesti kokemaan rasismista tai kiusaamisesta. Näiden negatiivisten ilmiöiden käsittely haastatteluisa oli tärkeää, koska kaikenlainen syrjintä, rasismi ja kiusaaminen voivat olla esteenä integraatiolle.

5. JALKAPALLOHARRASTUKSEN MERKITYS MAAHANMUUTTAJATAUSTAISEN NUOREN INTEGROITUMISESSA

5.1. Jalkapalloharrastuksen taustatekijät

Jalkapalloharrastuksen taustatekijät -luvun sisään kuuluvat alaluvut: miksi jalkapalloharrastus?, Vaasan palloseuran erityispiirteet sekä vanhempien osallisuus jalkapalloharrastuksessa. Miksi jalkapalloharrastus? -alaluvussa kartoitetaan jalkapalloharrastuksen taustoja. Miksi harrastukseksi on valikoitunut juuri jalkapallo, ja mitkä ovat motiivit harrastamisen taustalla? Toinen alaluku käsittelee Vaasan palloseuran erityispiirteitä. Nämä erityispiirteet tuovat esiin syyn, miksi pelaajat ovat valinneet juuri Vaasan palloseuran. Lisäksi erityispiirteistä käy ilmi seuran mahdolliset integraatiota edistävät toimet. Kolmas alaluku käsittelee vanhempien osallisuutta jalkapalloharrastuksessa. Siinä pyritään tuomaan esiin vanhempien suhtautumista lapsensa jalkapalloharrastukseen ja heidän oman osallistumisensa tasoa.

5.1.1. Miksi jalkapalloharrastus?

Haastateltujen maahanmuuttajataustaisten nuorten jalkapalloharrastuksen taustalta löytyi useita eri syitä. Luvun lopusta löytyy taulukko 1, johon on koottu tutkimusta varten haastateltujen maahanmuuttajataustaisten nuorten ajatuksia ja motiiveja koskien jalkapalloharrastusta ja sen aloittamista. Harrastusinnostuksen taustalta löytyi viisi eri teemaa: lajitausta, sosiaaliset suhteet, oma halu, julkinen tuki ja tavoitteet.

Haastatelluilla nuorilla oli hyvin vahvaa lajitaustaa jo ennen jalkapalloharrastuksen aloittamista. Moni nuorista totesi jalkapallon olevan heidän perheensä kotimaassa tai kotialueella hyvin suosittu laji, joten se oli luonnollinen vaihtoehto harrastukseksi myös Suomessa. Osa haastatelluista oli ehtinyt pelata jalkapalloa paljon jo Afrikassa ennen Suomeen saapumista. Muutamalla haastatelluista on myös suvussa vahvaa jalkapallostaustaa ammattilaisuutta myöten. Jalkapalloharrastus tarjosi haastatelluille uudessa ympäristössä heille ennestään tutun vapaa-ajanharrastuksen.

”Mulla on aina ollut jalkapallo suvussa. Mulla on serkku joka on ammattilainen, niin se on ollut mulle aina pienestä asti luonnollinen osa perhettä. Jalkapallosta puhuttiin aina.”

Suuri merkitys jalkapalloharrastuksen aloittamisessa oli myös sosiaalisilla suhteilla eli ystävillä ja tuttavilla. Monet haastatelluista nuorista olivat aloittaneet harrastuksen yhdessä kavereiden kanssa tai joku jo jalkapalloa harrastanut kaveri oli pyytännyt mukaan joukkueeseen. Erään nuoren kohdalla hänen kaverinsa isä oli huomionnut hyvät pelitaidot ja ehdottanut kokeilua joukkueessa. Haasteena sopivien harrastusmahdollisuuksien löytämiselle voi olla maahanmuuttajataustaisen nuoren ja hänen vanhempiensa kielitaito, joka heikentää kykyä etsiä ja ymmärtää tarjolla olevaa informaatiota (ks. Cortis 2009: 98–100; Myren 1999: 88–89). Tällöin sosiaalisten suhteiden kautta syntyvä yhteys joukkueeseen on hyvin merkittävä.

”Mun parhaan kaverin isä oli junnuliiga valmentaja ja se sano, että sä pelaat hyvin ja tuu niinku kokeilemaan.--kaverin kautta pääsin tähän.”

Kolmas ja ehkä merkittävin syy jalkapalloharrastuksen aloittamiselle oli nuorten oma halu. Lähes kaikki haastatellut nuoret totesivat, että he ovat aina halunneet pelata jalkapalloa. Monet totesivat jalkapallon olleen ensimmäinen asia, joka heillä oli mielessään Suomeen saapuessaan. Tämä osoittaa, kuinka tärkeää mahdollisuus jalkapallon pelaamiseen on näille maahanmuuttajataustaisille nuorille. Yksi haastatelluista ei kuitenkaan suhtautunut lajiin yhtä suurella intohimolla. Hän totesi aloittaneensa jalkapallon, koska hänellä ei ollut mitään harrastusta. Kaikki haastatellut eivät kuitenkaan aloittaneet seurajalkapalloa heti. He tyytyivät pelaamaan jalkapalloa pihalla kavereiden kanssa jopa 2 vuotta ennen joukkueeseen siirtymistään.

”Kun mä tulin tänne niin eka ajatus oli se, että mä aloitan jalkapallon niin nopeasti kuin mä pystyn”

Merkittävä tekijä maahanmuuttajataustaisten nuorten jalkapalloharrastuksen taustalla ovat kaupunki ja sosiaalityöntekijät. Muutama haastatelluista kertoi sosiaalityöntekijän ehdottaneen heille jalkapalloharrastuksen aloittamista. Lisäksi nuoret toivat esiin sen tosiasian, että kaupunki maksaa heidän harrastuksensa. Maahanmuuttajaperheiden taloudellinen tilanne on usein hyvin heikko, jolloin jalkapalloharrastuksen rahoittamiseen

ei ole tarjolla riittävästi varoja. Heikko taloudellinen tilanne onkin keskeisin este maahanmuuttajien liikuntaharrastuksille (ks. Zacheus 2011: 12–13; Ni Laoire ym. 2011: 88; Agergaard & Sørensen 2010: 212). Vaikka jalkapallo onkin Suomessa tarjolla olevista lajeista edullisimpia, maksaa ohjattu harrastaminen seurassa. Kausimaksun suuruus riippuu harjoitusmääristä, tilavuokrista ja matkoista. Kaupunki mahdollistaa harrastamisen maksamalla vähävaraisempien pelaajien kausimaksut.

”Sosiaali tuli kotiin ja ne kysy, että kiinnostaisko jalkapallo ja mä sanoin että joo.”

Yksi keskeinen tekijä haastateltujen maahanmuuttajataustaisten nuorten jalkapalloharrastuksen taustalla on tavoitteellisuus. Kaikilla haastatelluilla on poikkeuksellisen vahva halu päästä jalkapalloammattilaiseksi. Haastatellut vakuuttivat hoitavansa koulun kunnolla, mutta tähtäin on kuitenkin veikkausliigassa tai Euroopan kentillä. Eikä kyseessä ole vain toive, vaan ammattilaisuus on selkeä tavoite, jonka eteen ollaan valmiita tekemään kaikki vaadittava työ.

”Tottakai mä haluan ammattilaiseksi siis futispelaajaksi. Mutta siihen pitää nähdä paljon vaivaa.”

Taulukko 1. Miksi jalkapalloharrastus?

Jalkapallo on aina ollut osa perheen arkea Suvussa on ammattilaisia Jalkapallo on suosittua kotimaassa	Lajitausta	Miksi jalkapallo?
Alettiin pelaamaan yhdessä kaverien kanssa Kaverit houkuttelivat mukaan Kaverin isä pyysi mukaan	Sosiaaliset suhteet	
Jalkapallon aloittaminen oli ensimmäinen mieleen tullut ajatus Jalkapallo on aina ollut intohimo Aloitin, kun ei ollut muuta harrastusta	Oma halu	
Kaupunki tukee pelaamista taloudellisesti Sosiaalityöntekijä tarjosi mahdollisuuden	Julkinen tuki	
Tavoitteena on veikkausliiga Tavoite on ammattilaisuus Tavoitteena on valioliiga	Tavoitteet	

5.1.2. Vaasan palloseuran erityispiirteet

Kaikki haastatellut harrastavat jalkapalloa Vaasan palloseurassa, joka omaa muiden seurojen tavoin tietyt erityispiirteet. Tästä luvusta ilmenee, millaisia erityispiirteitä pelaajien haastatteluista nousi esiin. Luvun lopussa on taulukko 2, johon on kuvattu haastateltujen Vaasan palloseuraan (arkikielessä Vepsu) eli VPS:an liittämiä ajatuksia ja näkemyksiä. Nämä ajatukset ja näkemykset voidaan jaotella viiteen teemaan: laatu, mahdollisuus, haaste, säännöt ja yhteisöllisyys.

Haastateltujen maahanmuuttajataustaisten nuorten mielestä VPS on seurana erittäin hyvä ja toiminta on laadukasta. Harjoituksissa ja peleissä keskitytään olennaiseen eikä pelleillä. Haastateltujen mielestä VPS:ssa eletään urheilijaelämää. Yhdeksän kymmenestä haastatellusta oli ennen VPS:an tuloaan pelannut jonkin aikaa Kiistossa, joka on Vaasalainen harrastemaisempi jalkapalloseura. Maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret aloittavat yleensä jalkapallon harrastamisen Kiistossa, jossa harjoituksia on vähemmän ja harrastaminen siksi halvempaa. Tutkimusta varten haastatelluilla nuorilla oli kuitenkin tarpeeksi halua ja taitoa, jotta he pääsivät VPS:an. Laadukkaampi toiminta tarkoittaa myös kaivattua lisähaastetta, joka mahdollistaa unelmana olevan ammattilaisuuden tavoittelun. Kovempi pelin taso ja kilpailu pelipaikoista kehittävät pelaajia paremmiksi joka päivä. Myös VPS:n imago ja mahdollisuus olla osa sitä on tärkeää osalle haastatelluista.

”Me pelattiin vepsua vastaan ja ne voitti meidät aika paljon. Sit mä päätin vaihtaa seuraa.--Mulla oli sellanen halu, että mä haluan pitkälle futiksessa ja vepsu oli paljon parempi jengi niin oli pakko päästä sinne jengin mukaan.”

”Se joka kanssa houkutteli oli se, että koulussa näki kun kaikilla oli vepsun vaatteet päällä. Mäkin haluan olla yks noista. Se näytti niin hyvältä se Vepsun logo.— vepsun omat oli niikuin tiiminä.--se oli jotenkin niin siistiä. Iso porukka, sopu, samat vaatteet. Se oli jotenkin niin siistiä silloin. Ja ne nauroi aina. Mä olin kans sitten osa niistä kun mä pääsin Vepsuun.”

Säännöt ja yhteisöllisyys olivat teemoja, jotka haastateltavat itse nostivat esille haastateltujen aikana. Heidän mukaansa joukkueissa on selkeät ja melko tiukat säännöt siitä, kuinka joukkueen tapahtumissa tulee toimia. Säännöt koetaan hyvänä asiana. Ne ovat

haastateltujen mielestä yksi merkki ammattimaisesta toiminnasta. Sääntöjen kautta pelaajat oppivat ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan. Myös mahdollisuus päästä ilmaiseksi edustusjoukkueen peleihin ja joskus jopa pallopojaksi koetaan haastateltujen nuorten kesken erittäin hyvänä asiana. Peleissä pystyy ottamaan mallia aikuisista ja aistimaan ammattilaistunnelmaa.

”Meillä on aika tiukat säännöt. Joukkuejohtaja tulee aina mukaan turnauksiin. Bussissa kun ollaan niin on sääntönä ettei juoda mitään limsaa tai tollasia.--kun mennään syömään niin pestään kädet ja ruokapödestä nouseaan sitten kun kaikki on valmiita. Ihan hyvät säännöt.”

”Joskus me ollaan pallopoikiakin.--Siitä saa pienen palkan. Kun peli loppuu sä saat ilmasen makkaran.”

Taulukko 2. Vaasan palloseuran erityispiirteet.

Seura on hoitanut kaiken hienosti VPS on hyvä joukkue Houkuttelevat asut ja imago Harjoituksissa ei pelleillä Seurassa eletään urheilijaelämää	Laatu	VPS
Antaa mahdollisuuden päästä pitkälle Antaa mahdollisuuden menestyä	Mahdollisuus	
Kehitys alkoi seuraan tulon jälkeen Kilpailu ja taso ovat kovia Tarjoaa riittävästi haastetta	Haaste	
Joukkueessa on selkeät säännöt Säännöt ovat merkki ammattimaisuudesta Säännöt opettavat vastuuntuntoa	Säännöt	
Juniorit pääsevät edustuksen peleihin ilmaiseksi Aikuisilta otetaan mallia Mahdollisuus päästä pallopojaksi	Yhteisöllisyys	

5.1.3. Vanhempien osallisuus jalkapalloharrastuksessa

Tässä luvussa käsitellään maahanmuuttajataustaisten nuorten haastatteluista nousseita ajatuksia koskien heidän vanhempiaan ja näiden osallisuutta lastensa jalkapalloharrastukseen. Luvun lopusta löytyy taulukko 3, johon nämä ajatukset on koottu. Vanhempien rooli jalkapallossa voidaan jakaa kolmeen teemaan: nuoren vastuu, yleinen kiinnostus ja vähäinen osallisuus. Nuoren vastuu sisältää lähinnä vanhempien heikkoon kielitaitoon liittyviä ajatuksia. Muutamat haastatellut totesivat, ettei heidän vanhempiensa kielitaito riitä jalkapalloharrastukseen liittyvien käytännön asioiden hoitoon, minkä vuoksi pelaajat joutuvat toimimaan tulkkina kodin ja seuran välissä. Tulkin roolin suuri valta ja vastuu voivat olla riskitekijöitä maahanmuuttajataustaisen nuoren mielenterveydelle (ks. Schubert 2013: 69–72). Haastatellut eivät kuitenkaan itse koe tilannetta erityisen ongelmalliseksi.

”Kyl me ollaan oltu siinä vanhempien ja joukkueenjohtajien välissä. Aina kerrottiin vanhemmille mitä joukkueenjohtaja on sanonut ja toisinpäin. Kyl tää on mennyt ihan hyvin.”

Vanhempien rooli jalkapallossa on aihealue, jossa nuorempien ja vanhempien haastattelujen ajatukset ja mielipiteet hiukan eroavat toisistaan erityisesti vanhempien kielitaidon tason osalta. Nuorempien haastateltujen mielestä heidän vanhempansa osaavat hyvin suomea ja pystyvät hoitamaan kaikki käytännön asiat. Vanhemmilla haastatelluilla ja seuran taustahenkilöillä on kuitenkin poikkeava näkemys. Yleisesti tilanne on se, että pelaajat vastaavat itse omasta harrastuksestaan ja vanhemmat ovat mukana melko vähän tai eivät ollenkaan. Vanhemmilla ei välttämättä ole edes taloudellisia velvoitteita, koska kaupunki maksaa usean pelaajan kausimaksut.

”Mun vanhemmat ei ole missään tekemisissä valmentajan kanssa”

Haastatellut kuitenkin kokevat, että kyllä heidän vanhempiaan kiinnostaa, kuinka harrastus sujuu, vaikka nämä eivät käykään aktiivisesti seuraamassa lastensa otteluita. Vanhemmat kyselevät usein, miten pelit ovat menneet, ja teitkö maaleja. Vanhempien suhtautuminen jalkapalloharrastukseen on kaikkien haastateltujen kohdalla erittäin positiivinen.

*”Jokainen isä ja äiti haluaa lapsen parasta. Kyl ne niinku tukee, mut jos verra-
taan suomalainen ja afrikkalainen vanhempi niin suomalainen näyttää sen.--
Meillä vanhemmat on kotona ja ne toivoo että sä tuut kotiin kunnossa. Kyl ne ky-
syy miten meni.”*

Taulukko 3. Vanhempien osallisuus jalkapalloharrastuksessa.

Vanhempien kielitaito ei riitä käytännön asioiden hoitoon Pelaaja joutuu toimimaan kodin ja seuran välissä Pelaajan tarvitsee tulkata asiat vanhemmille	Nuoren vastuu	Vanhempien osallisuus
Haluavat lasten parasta Tukevat, mutta eivät näytä sitä vahvasti Kyselevät, miten peli meni	Yleinen kiinnostus	
Eivät ole aktiivisesti mukana Eivät juurikaan ymmärrä jalkapalloa Eivät ole tekemisissä valmentajan kanssa	Vähäinen osallisuus	

5.2. Jalkapalloharrastuksen kautta luodut sosiaaliset suhteet

Sosiaaliset suhteet ja niiden luominen ovat keskeinen osa integraatiota (ks. Cuadros 2011: 227–241; Stack & Iwasaki 2009: 254–256; Stodolska & Alexandris 2004: 407–409). Jalkapalloharrastuksen kautta luotujen sosiaalisten suhteiden verkko on jaettu kolmeen alalukuun eli kavereihin, joukkueen aikuisiin ja muihin vanhempiin. Haastateltujen nuorten ajatukset sosiaalisista suhteista on koottu alle taulukkoon 4. Taulukossa on kuvattu kaikki joukkueen toimintaan liittyvät sosiaaliset suhteet ja niihin liittyvät ajatukset. Kaverit -alaluku keskittyy jalkapalloharrastuksen kautta syntyneisiin kaverisuhteisiin. Luvussa selvitetään, ovatko maahanmuuttajataustaiset nuoret saaneet jalkapallon kautta kavereita, sekä millaisia nämä kaverisuhteet ovat luonteeltaan. Joukkueen aikuiset -alaluku tuo esiin joukkueeseen kuuluvien aikuisten eli valmentajien, huoltajien ja joukkueenjohtajien toimia sekä merkitystä maahanmuuttajataustaiselle nuorelle. Joukkueiden toiminnassa on vahvasti läsnä myös muiden pelaajien vanhempia, joiden mahdollisia merkityksiä pyritään myös nostamaan esiin omassa alaluvussaan.

Taulukko 4. Jalkapalloharrastuksen kautta luodut sosiaaliset suhteet.

Jalkapallon kautta sai uusia kavereita Taitava pelaaja saa paremmin huomiota ja kavereita Joukkuekaverit ovat kavereita myös kentän ulkopuolella Joukkuekaverit ovat samassa koulussa Joukkuekaverin taustalla ei ole väliä. Kaikkien kanssa ollaan kavereita Aluksi oli helpompaa tutustua muihin maahanmuuttajataustaisiin lapsiin	Kaverit	Sosiaaliset suhteet
Auttavat käytännön asioissa Ovat tavallaan osa perhettä Ovat isiä ja äitejä kentällä Tsemppaa ja pitää huolta Luotettavia aikuisia tarvitaan Ovat mukavia Ovat suomalaisuuden roolimalleja Auttavat myös pelin ulkopuolisissa asioissa Opettavat jalkapalloa Rauhoittavat, jos suutun kentällä Auttavat loukkaantumisten kanssa Antavat rohkeutta	Joukkueen aikuiset	
Joukkuekaverin isä on kuin toinen isä Antavat tukea ja neuvoja Tarjoavat kuljetusapua Ovat luotettavia aikuisia Kuuntelevat mahdolliset huolet ja murheet	Muut vanhemmat	

5.2.1. Kaverit

Tutkimusta varten haastateltujen maahanmuuttajataustaisten nuorten yksimielinen näkemys on, että jalkapallon kautta saa hankittua hyvin uusia kavereita. Lähes kaikkien haastateltujen jalkapallokaverit ovat kavereita myös kentän ulkopuolella, mikä syvensi kavertuutta (ks. Walseth 2006: 453–456; 2008: 8–14). Osa haastatelluista on myös samassa koulussa joukkuekavereidensa kanssa. Mielenkiintoinen haastatteluista esiin noussut seikka on se, että hyvät pelaajat pystyivät helpommin luomaan sosiaalisia suhteita. Pelaajan suurempi merkitys joukkueelle helpotti hänen hyväksymistään osaksi joukkuetta (ks. Rosenberg, Fejgin & Talmor 2003: 52–77).

”Jalkapallon kautta on kyllä tullut kavereita”

”Se oli ehkä vähän niin, että jos olit hyvä niin susta puhuttiin ja kaikki halus olla sun kavereita. Sä teit maaleja ja näin.”

”Kyl mä hengaan aika paljon mun joukkueitoverien kanssa. Ne on kyl mun kavereita ihan tavallisessakin elämässä. Ettei olla vaan tuolla kentällä kavereita.”

Haastateltujen nuorten mielestä kaverin kansallisuudella tai etnisellä taustalla ei ole heille merkitystä. Yksi haastatelluista tosin mainitsi, että alussa Suomeen tulon jälkeen oli helpompi ystäväystyä muiden maahanmuuttajien kanssa, kun ei osannut vielä puhua suomea. Kielen opittuaan haastatellut kuitenkin alkoivat viettää aikaa myös suomalais-ten kanssa (vrt. Ni Laoire ym. 2011: 86–89).

5.2.2. Joukkueen aikuiset

Joukkueen aikuisilla eli valmentajilla, huoltajilla ja joukkueenjohtajilla on suuri merkitys tutkimusta varten haastatelluille maahanmuuttajataustaisille nuorille. Joukkueen aikuisten merkitys korostui erityisesti vanhempien haastateltujen ajatuksissa. Ensisijaisesti kaikki haastatellut kokevat saaneensa valmentajilta ja muilta aikuisilta pelillistä hyötyä eli hyvää valmennusta ja peliaikaa. Joukkueen aikuiset auttavat myös käytännön asioiden hoidossa ja mahdollisissa loukkaantumistilanteissa. Haastateltujen mielestä joukkueen aikuisten antaman avun ansiosta pelaajat ovat voineet keskittyä tärkeimpään eli pelaamiseen.

”Kyl ne (valmentajat ja huoltajat) on aika paljon auttanut. Esimerkiksi eri näköisissä paperiasioissa. En olisi pystynyt ite hoitamaan. Vanhempien kielitaito ei riitä. Joukkueenjohtaja auttoi ja mää sain keskittyä pelaamiseen.”

Osalle haastatelluista joukkueen aikuiset ovat kuitenkin paljon merkittävämpiä kuin vain pelillinen apu. Joukkueen aikuiset koetaan roolimalleiksi ja luotettaviksi aikuisiksi. Muutama haastateltu piti joukkueen aikuisia jopa perheenään. Vahva yhteys joukkueen aikuisiin saattaa johtua omien vanhempien hyvin pienestä osallisuudesta jalkapallohar- rastukseen. Joukkueen aikuiset korvaavat omia vanhempia. He rohkaisevat, kehuvat ja rauhoittelevat tarpeen mukaan. Mahdollisissa ongelmatilanteissa he ovat läsnä ja voivat

puuttua tilanteisiin. Joukkueen aikuiset myös huolehtivat siitä, että kaikki pelaajat pääsevät mukaan joukkueeseen (ks. Komulainen 1993: 60).

”Voi sanoa, että ne (Joukkueen aikuiset) on meidän vanhemmat niinku kentällä--huoltajat ja joukkueenjohtajat on meille vähän niinkuin meidän isät ja äidit. Ne tsemppaa meitä aina ja pitää huolen, että meillä on kaikki hyvin.”

”Joukkueen taustan pitää olla sellanen että niille voi mennä puhuun kaikenlaista jos on jotain murheita. Sellaisia tarvitaan. Ja kyl niitä on ollu. Sellasia pitää olla.--ne on lähellä ja ne voi tehdä asioille jotain.”

5.2.3. Muut vanhemmat

Myös joukkueen muiden pelaajien vanhemmilla on oma merkityksensä maahanmuuttajataustaisille nuorille. Kaikki haastatellut mainitsivat kyyditysavun. Joukkuekavereiden vanhemmilta saa tarvittaessa kyydin harjoituksiin. Osalla haastatelluista on kiinteämpiä suhteita joihinkin vanhempiin. Nämä vanhemmat ovat luottohenkilöitä, jotka kuuntelevat huolet ja murheet sekä auttavat tarvittaessa. Kaksi haastatelluista pitää erään joukkuekaverinsa isää toisena isänään, joka auttaa niissä asioissa, joissa omasta isästä tai äidistä ei ole apua.

”Mulla on mun joukkuelaisen isä. Se on kuin toinen isä.--yleensä aina kun on jotain mä meen puhuun sille. Se rauhoittaa, antaa vinkkejä, puolustaa. Se henkilö on kans tehnyt tosi paljon mun eteen.”

”On ne mun mielestä tärkeitä (muut vanhemmat), koska jos sulla on vaikka joku ongelma josta haluat puhua niin sen kaa voi puhua. Tai jos tarviit niinku kyydin etkä halua kertoa sitä asiaa tai jos vaikka joku rahaongelma on niin sille voi puhua. Se on niinku luotettava ihminen. Se ei jaa sitä tietoa kellekkään.”

5.3. Suomen kielen oppiminen jalkapalloharrastuksessa

Suomen kielen oppiminen jalkapalloharrastuksessa -luku pitää sisällään kaikki haastattelussa esiin nousseet maahanmuuttajataustaisen nuoren jalkapalloharrastuksen kautta tapahtuvan suomen kielen oppimiseen liittyvät ajatukset. Luvun lopussa olevaan taulukkoon 5 on koottu keskeisimpiä haastatteluista esiin nousseita suomen kielen oppimiseen

liittyviä ajatuksia. Lähes kaikki tutkimusta varten haastatellut maahanmuuttajataustaiset nuoret kokevat jalkapalloharrastuksen hyödyttäneen heitä suomen kielen oppimisessa. Muutama kokee osanneensa suomea jo alun perin niin hyvin, ettei jalkapalloharrastuksesta ollut erityistä hyötyä. Ohjattu urheiluharrastus tarjoaa ympäristön, jossa sosiaaliin kanssakäymiseen on mahdollisuus heikomman kielitaidon omaavalla nuorella (Ks. Myren 1999: 88; Tirone & Pedlar 2000: 151–159; Taylor 2001: 540–550; Doherty & Taylor 2007: 32–37).

”Mun kannalta se auttoi aika paljon. Sitä enemmän kuin mä olin suomenkielisen ihmisten kanssa sitä paremmin mä opin suomen kielen.”

Haastateltavat kokevat, että kieli alkoi kehittyä nopeasti heti kun he aloittivat jalkapallon harrastamisen joukkueessa. Yksi haastatelluista toteaa, että kieli oli helppo oppia, koska hän oli aloittaessaan vielä pieni. Haastatellut kokevat jalkapalloharrastuksen tukevan koulunkäyntiä. Jalkapallossa on oma sanastonsa, jota ei opi koulussa. Valmentajan puhe koetaan auttavan oppimista, koska hän sanoo asiat selkeästi ja ymmärrettävästi ja selittää asian tarvittaessa tarkemmin.

”Futis avasi mulle ovet--kieli kehittyi. Se huomasi heti, kun alko tulla sujuvampaa suomen kieltä.”

”No mun osalta se (suomi) oli helppoa, koska meidän kielessä on ihan samanlaiset kirjaimet paitsi ä ja ö. Ei se ollut niin vaikeeta loppujen lopuksi. Kun on niin pieni niin oppii paremmin.”

Taulukko 5. Suomen kielen oppiminen jalkapalloharrastuksessa.

Joukkueessa oppi suomen kieltä Heti huomasi, kuinka kieli alkoi kehittyä Kielen oppiminen oli helppoa, koska olin vielä nuori Jalkapallon kautta oppii lajiin kuuluvaa kieltä ja sanastoa Suomalaisten kanssa vietetty aika tuki kielen oppimista Jalkapallo tukee koulunkäyntiä Valmentajan puhe auttaa kielen kanssa	Kielen oppiminen
--	------------------

5.4. Jalkapalloharrastuksessa kohdattu rasismi ja kiusaaminen

Jalkapalloharrastuksessa kohdattu rasismi ja kiusaaminen -luku pitää sisällään kaikki haastateltujen maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemukset ja näkemykset heidän mahdollisesti kokemastaan rasismista tai kiusaamisesta. Näiden negatiivisten ilmiöiden käsittely haastatteluissa oli tärkeää, koska kaikenlainen syrjintä, rasismi ja kiusaaminen voivat olla esteenä integraatiolle. Luvun lopusta löytyy taulukko 6, johon on listattu rasismiin liittyviä ajatuksiin, joita haastatelluilla maahanmuuttajataustaisilla nuorilla nousi mieleen.

Joukkueen sisällä tai vastustajien kohtaamisissa tapahtuva rasismi on merkittävä uhka integraatiolle (ks. Krouwel ym. 2006: 173–175). Joukkueen sisällä tapahtunutta rasismia tai kiusaamista on kohdannut vain yksi haastatelluista. Tämä oli tapahtunut hyvin nuorena ja oli saanut hänet hetkellisesti lopettamaan jalkapalloharrastuksen. Kellään toisella haastatellulla nuorella ei ollut kiusaamiskokemuksia joukkueen sisältä. Joukkueen sisällä ilmaantuvien ennakkoluulojen ja kiusaamisen käsittelyssä on joukkueen aikuisilla suuri rooli (ks. Kim 2009: 160–173). Pääsääntöisesti haastatellut kokivat joukkueen olevan rasismista vapaa ympäristö, jossa on helppoa ja miellyttävää olla mukana omana itsenään.

”Tervetullut ja hyväksytyt olo on tosi tärkeä pelaajalle.”

Ottelutapahtumissa tapahtunutta rasismia on kohdannut noin puolet haastatelluista maahanmuuttajataustaisista nuorista. Erityisesti vanhemmat ja useampia vuosia harrastaneet pelaajat ovat kohdanneet huutelua niin kentältä kuin sen laidaltakin. Haastatellut kokivat rasistisen huutelun erittäin epämiellyttäväksi ja häiritseväksi. Erityisesti vastustajajoukkueen aikuisten tai pelaajien vanhempien huudot tuntuvat pahalta, koska he ovat aikuisia, joiden tulisi osata käyttäytyä lapsia ja nuoria paremmin. Jotkut haastatelluista toteavat, etteivät he halua pelata sellaisessa ottelussa, jossa joutuu kuulemaan rasistista huutelua.

”Kyl se kun vastustajan vanhemmat huutaa, niin kyl se oikeesti vähän ärsyttää.— joskus joku huoltaja tai valkku huusi, että tapa se—tän pitäis olla hyvä henkistä. ne huudot vois jäädä pois.”

”Meille saatetaan huutaa saatanan apina tai ota se apina kiinni, ota se tummempi kiinni, tää tumma poika on kova juokseen.—pitää keskittyä peliin, mutta se on huono. Se tuntuu pahalta. Joskus oon pyytännyt etten halua enää pelata koska noita tulee.”

Rasistiseen huuteluun haastatellut maahanmuuttajataustaiset nuoret suhtautuvat pääsääntöisesti niin, ettei siitä pidä välittää. Vaikka huutelusta tulisi paha mieli, ei turhautumista saa purkaa kentällä vastustajiin tai muuten oma joukkue kärsii. Joissain tilanteissa rasismia on ollut mahdotonta todistaa tuomareille, koska se on tapahtunut pelaajien kesken. Haastatellut kokevat, että tietynlainen sanallinen psyykkaus pelaajien kesken kuuluu jalkapalloon. Rasismi ei kuitenkaan ole hyväksyttävää. Kaikki rasismia kokeneet haastatellut ovat sitä mieltä, että omat joukkuekaverit ja joukkueen aikuiset antoivat tärkeän tuen tilanteessa puuttumalla huuteluun ja auttamalla tunteiden hallinnassa.

”Mulla on tullut monestikin (rasistista huutelua). --Ei niistä pitäis välittää, mutta ei mun joukkuelaiset ollu kuitenkaan hiljaa.--aina jos on ollut tommosta huutelua niin joukkuelaiset tai taustajoukot on tullut puolustaan.”

”Pitää vain osata hillitä itsensä.--jos mä meen hyökkään päälle mä saan punasen kortin ja se ei saa mitään. Niin mun joukkueella on yksi niinku pelaaja vähemmän. Siinä ei oo melkein yhtään mitään järkee.”

Taulukko 6. Jalkapalloharrastuksessa kohdattu rasismi ja kiusaaminen.

Joukkueen sisällä alkoi ilmetä kiusaamista Hyväksyvä ilmapiiri on tärkeää Rasistista huutelua on ilmennyt peleissä Joskus huutelu suututtaa ja sekoittaa pelin Joukkuekaverit ja aikuiset puolustavat rasistisessa tilanteessa Vastustajien vanhemmatkin saattavat huudella Rasismi tuntuu pahalta. Ei tee enää mieli pelata Huutelua on vaikea todistaa Ei ole ollut rasismia Pieni psyykkaus kuuluu lajiin, mutta rasismi ei Joukkueessa ei ole kiusattu Rasismia ilmenee silloin tällöin Pitää hillitä itsensä, ettei joukkue kärsi Valmentajat valittavat rasismista Valmentajat auttavat rasismin synnyttämien tunteiden kanssa	Rasismi ja kiusaaminen
--	------------------------

5.5. Tulosten yhteenveto

Maahanmuuttajataustaisten nuorten haastatteluista saadusta aineistosta nousee esiin useita jalkapalloharrastukseen liittyviä integraation onnistumisen kannalta merkittäviä teemoja. Merkittävin näistä teemoista on uusien sosiaalisten suhteiden syntyminen ja näiden suhteiden kautta tapahtuva vuorovaikutus. Haastatteluista käy ilmi, että jalkapalloharrastuksen kautta nuoret ovat saaneet uusia kavereita. Merkittävä osa näistä kaverisuhteista ulottuu myös jalkapalloharrastuksen ulkopuoliseen elämään. Lisäksi haastatellut nuoret ovat luoneet läheisiä ja merkityksellisiä sosiaalisia suhteita myös joukkueen toiminnassa mukana oleviin aikuisiin. Aikuisilta maahanmuuttajataustaiset nuoret saavat tukea ja apua sekä omaksuvat samalla suomalaisen kulttuuriin kuuluvia toiminta- ja käytösmalleja.

Sosiaalisten suhteiden syntyminen mahdollistaa myös suomen kielen oppimisen. Kieli opitaan tietenkin pääsääntöisesti koulussa, mutta haastatellut nuoret kokevat jalkapalloharrastuksen tehokkaaksi ja merkittäväksi tueksi kielen oppimisessa. Kielen oppiminen mahdollistaa aiempaa syvemmän osallisuuden ja integraation uuteen kulttuuriin. Yhteisen kielen kautta vuorovaikutus syvenee ja erilaisen kulttuurin tuntemus ja ymmärrys paranee.

Haastatteluissa nousee esiin myös muutamia maahanmuuttajataustaisen nuoren integraation onnistumisen kannalta haastavia teemoja. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten nuorten vanhempien heikko osallisuus jalkapalloharrastukseen nousee esiin. Suurin osa vanhemmista ei ole missään tekemisissä lastensa jalkapalloharrastuksen tai seuran kanssa. Vanhempia kyllä kiinnostaa, miten lapsen harrastus sujuu, mutta he eivät itse ole aktiivisesti mukana.

Myös mahdollinen integraatiota häiritsevä rasismi ja kiusaaminen nousevat esiin. Vain yksi haastatelluista nuorista on kohdannut kiusaamista omassa joukkueessaan, mutta vastustajajoukkueiden pelaajien ja vanhempien suunnalta rasistista huutelua on kohdannut useampikin pelaaja. Rasismin kokeminen aiheutti haastatelluille pahaa mieltä ja häi-

ritsi pelaamista, mutta oman joukkueen valmentajista oli kuitenkin apua näissä vaikeissa tilanteissa.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1. Mitä tarkoitetaan maahanmuuttajan integraatiolla?

Maahanmuuttajan integraation määrittelyä on tuotu esiin tutkielman teoriaosassa. Maahanmuuttajan integraation voisi yksinkertaistettuna määritellä prosessina, jossa maahanmuuttaja sopeutuu uuden kotimaansa yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Integraatiossa maahanmuuttaja omaksuu hänelle kuuluvat poliittiset ja juridiset oikeudet ja velvollisuudet, saavuttaa tietyn sosioekonomisen aseman sekä omaksuu uuteen kulttuuriin kuuluvat tavat ja asenteet pitäen samalla yllpeästi kiinni myös omasta alkuperäisestä kulttuuristaan. Integraatio on maahanmuuttajan sopeutumisen ihanne vaihtoehto, jossa vanha ja uusi kulttuuri elävät sulassa sovussa keskenään.

Maahanmuuttajan integraatio on vahvasti henkilökohtainen prosessi, jossa maahanmuuttajan omalla motivaatiolla ja asenteilla on suuri merkitys. Yhteiskunnalla ja yhteisöllä on kuitenkin vähintään yhtä suuri merkitys. Yhteiskunnan tarjoamat integraatiota edistävät palvelut kuten kotouttamissuunnitelma tai kielikurssit ovat keskeinen tekijä integraation tukena. Myös yhteisön asenteilla ja suhtautumisella on valtava merkitys maahanmuuttajan mahdollisuuteen integroitua Suomeen. Vihamielinen ja rasistinen ilmapiiri on integraation pahin este.

Maahanmuuttajan integraatio on moniulotteinen prosessi, joka edellyttää positiivista asennoitumista yksilönä ja yhteisönä niin maahanmuuttajilta kuin valtaväestöltäkin. Aidossa integraatiossa molemmat omaksuvat ja hyväksyvät ainakin osia toistensa kulttuureista. Integraation lopullinen tavoite on saada maahanmuuttajat täysivaltaisiksi ja työkykyisiksi kansalaisiksi, jotka voivat elää onnellisina uudessa kotimaassaan ja tuoda lisäarvoa yhteiskuntaan.

6.2. Tukeeko jalkapalloharrastus maahanmuuttajataustaisen nuoren integraatiota?

Sekä teoriaosa että haastattelut osoittavat jalkapalloharrastuksella olevan paljon integraation kannalta positiivisia vaikutuksia. Ensiksikin jalkapallo tarjoaa maahanmuuttajataustaiselle nuorelle häntä kiinnostavan, tutun ja turvallisen vapaa-ajan harrastuksen, joka helpottaa sopeutumista uuteen ympäristöön. Jalkapalloharrastuksen keskeisin hyöty integraation kannalta ovat uudet sosiaaliset suhteet. Jalkapalloharrastuksen kautta maahanmuuttajataustaisella nuorella on mahdollisuus kohdata toisia oman ikäisiään nuoria, joiden kanssa hän voi luoda pelikentän ulkopuolelle ulottuvia ystävyysuhteita.

Lisäksi jalkapalloharrastuksen kautta maahanmuuttajataustainen nuori saa mahdollisuuden tutustua useisiin valtaväestöön kuuluviin aikuisiin, kuten valmentajiin, huoltajiin ja toisten pelaajien vanhempiin. Nämä aikuiset ovat valmiita auttamaan ja tukemaan häntä. Nuorella on mahdollisuus luoda luottamuksellisia kodin ulkopuolisia aikuissuhteita. Näistä aikuisista hän saa roolimallia siitä, kuinka uuden kotimaan kulttuuria edustavat aikuiset ajattelevat ja käyttäytyvät.

Sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen kautta jalkapalloharrastus tarjoaa maahanmuuttajataustaiselle nuorelle mahdollisuuden oppia puhumaan uuden kotimaansa kieltä. Kielen oppiminen on keskeinen tekijä integraatioprosessissa. Kielen oppimisen kautta sekä koulunkäynti että uusien sosiaalisten suhteiden syntyminen tehostuvat. Kielen oppiminen lievittää kulttuurishokkia ja helpottaa sopeutumista, kun nuori oppii ymmärtää ympäristöään aiempaa paremmin.

6.3. Pohdinta

Mielestäni tutkimukseni osoittaa, että jalkapalloharrastuksella on potentiaalia integraation edistämisessä. Teoriaosiesta ilmenee, että erilaiset vapaa-ajan harrastukset ovat hyviä keinoja maahanmuuttajataustaisille nuorille sosiaalisten suhteiden luomiseen sekä kulttuurin ja uuden kielen oppimiseen. Eri vapaa-ajanharrastusmahdollisuuksista jalkapallo on ehdottomasti yksi parhaista vaihtoehdoista sen globaalin luonteen vuoksi. Jal-

kapallo on maailman pelatuin laji, jota harrastetaan niin Brasilian slummeissa kuin Grönlannin jäätiköllä. Tekemieni haastattelujen tulokset osoittavat, että jalkapallo on haastatteluun vastanneille maahanmuuttajataustaisille nuorille suuri intohimo. Jalkapallo oli ensimmäisiä asioita, joita he halusivat Suomessa ruveta tekemään. Lähes jokainen heistä suhtautuu jalkapalloon niin vakavasti, että pyrkii pääsemään joskus jalkapalloammattilaiseksi.

Jalkapalloharrastuksen potentiaali integraation edistäjänä lähtee siis liikkeelle sen globaalista levinneisyydestä. Lähes jokainen Suomeen saapuva maahanmuuttaja omaa jonkun kokemuksen jalkapallon pelaamisesta tai seuraamisesta. Nekin, jotka eivät ole lajiin tutustuneet, oppivat nopeasti pelaamaan perusolemukseltaan hyvin yksinkertaista lajia. Jalkapallo tarjoaa Suomeen saapuneelle maahanmuuttajalle yhden tutun ja turvallisen asian, jonka kautta hän voi alkaa muodostaa kiinnekohtia uuteen kotimaahansa. Muutto Suomeen on suuri kulttuurishokki lähes kaikille maahanmuuttajille. Pohjoinen ilmasto, talven pimeys ja varautunut kantaväestö eivät tee integroitumisesta helppoa. Mahdollisimman nopea pääsy jalkapallon tapaisen tutun ja turvallisen vapaa-ajan harrastuksen pariin, auttaa lievittämään kulttuurishokkia ja koti-ikävä.

Pelkkä jalkapallon pelaaminen ei tietenkään ole integraation kannalta olennaista. Integroituminen tapahtuu pelin ympärillä olevan sosiaalisen vuorovaikutusverkoston kautta. Yhteistyö ja kommunikointi muiden pelaajien kanssa auttavat maahanmuuttajataustaista nuorta omaksumaan suomalaista kulttuuria, tapoja ja suomen kieltä. Pelin lomassa ja sen ympärillä tapahtuvan vuorovaikutuksen laatuun vaikuttavat kaikkien eri toimijoiden asenteet. Integraation perustana on tietysti maahanmuuttajataustaisen nuoren oma halu oppia suomen kieli ja sopeutua maahan ja sen ihmisiin. Jos maahanmuuttajataustainen nuori on itse hyvin passiivinen, haluton ja vetäytyvä, on integraatiota edistävän vuorovaikutuksen syntyminen hyvin haastavaa. Kuten kaikissa muissakin elämän eri osa-alueissa niin myös maahanmuuttajataustaisen nuoren integraatiossa on pohjimmiltaan kyse yksilön omasta motivaatiosta.

Yksilön oma motivaatio ja asenteet eivät kuitenkaan ole ainoa vaikuttava tekijä. Koko ympäröivän yhteisön motivaatio ja asenteet ovat vaakakupissa toisella puolella. Maa-

hanmuuttajataustaisen nuoren integraatio jalkapallon tukemana edellyttää tietynlaisia toimia ja asenteita kaikilta sidosryhmiltä. Ensiksikin omien vanhempien rooli on merkittävä. Jos nuoren vanhemmat eivät kannusta jalkapalloharrastuksen aloittamiseen tai kieltävät sen kokonaan, viedään tämä mahdollisuus integraatioon pois. Vanhempien tuki ja positiivinen suhtautuminen ovat maahanmuuttajataustaiselle nuorelle tärkeitä jalkapalloharrastusta aloitettaessa. Positiivinen suhtautuminen ei kuitenkaan välttämättä auta, jos perheen taloudellinen tilanne ei salli lajin harrastamista. Vaikka jalkapallo onkin melko helppo ja halpa laji harrastaa, ovat seuratoimintaan liittyvät maksut Suomessa silti liian korkeat suurelle osalle maahanmuuttajaperheistä. Tässä kohtaa yhteiskunnan tuella on suuri merkitys. Sosiaalihuollon tai muiden eri toimijoiden (esim. seurakunnat) tarjoama taloudellinen tuki mahdollistaa maahanmuuttajataustaisen nuoren jalkapalloharrastuksen aloittamisen. Jalkapalloharrastuksen tukeminen on yhteiskunnalle kohtuullisen edullinen tapa tukea integraatiota ja ehkäistä sen mahdollisesta epäonnistumisesta aiheutuvia lieveilmiöitä.

Maahanmuuttajataustaisen nuoren vanhempien omaa integraatiota voisi myös edistää heidän lastensa jalkapalloharrastuksen kautta. Haastatteluaineiston perusteella vanhemmat eivät ole aktiivisesti mukana lastensa harrastustoiminnassa. Jos vanhemmalla ei ole omaa vapaa-ajan harrastusta, saattaa hänen integraationsa jäädä toteutumatta. Tämä asettaa nuoren ja vanhemman eriarvoiseen asemaan, jossa nuori oppii uuden kotimaansa kielen ja kulttuurin sekä luo sosiaalisia suhteita. Samalla hänen vanhempansa viettävät suuren osan ajastaan kotona eivätkä välttämättä koskaan opi puhumaan suomea erityisen hyvin. Jos vanhemmat osallistuisivat aktiivisemmin seuratoimintaan seuraamalla pelejä ja osallistumalla yhteiseen toimintaan, saattaisi heillekin tarjoutua mahdollisuus luoda sosiaalisia suhteita seuran eri toimijoihin ja muihin vanhempiin. Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten vanhempien sitouttaminen mukaan lastensa vapaa-ajan harrastustoimintaan olisi ehdottomasti yhteiskunnallisesti merkittävä ja tukemisen arvoinen asia.

Maahanmuuttajataustaisen nuoren oman motivaation, vanhempien positiivisen suhtautumisen ja yhteiskunnan tarjoaman taloudellisen tuen lisäksi oma roolinsa integraation edistämässä on joukkuekavereilla, joukkueen aikuisilla ja muilla joukkueen toimin-

nassa aktiivisesti mukana olevilla vanhemmilla. Jalkapalloharrastuksen kautta syntyvillä sosiaalisilla suhteilla on suuri merkitys integraation onnistumisessa. Joukkuekavereiden asenne ja mahdolliset ennakkoluulot voivat jarruttaa tai jopa estää maahanmuuttajataustaisen nuoren integraation. Negatiivinen ilmapiiri joukkueen sisällä tappaa nuoren innostuksen ja motivaation harrastustaan kohtaan. Positiivinen ilmapiiri ja joukkueen sisällä syntyvät uudet sosiaaliset suhteet taas edistävät integraatiota merkittävästi. Jalkapalloharrastuksen kautta voidaan luoda pitkäaikaisia kentän ulkopuolisia ystävyssuhteita.

Joukkueen aikuisilla ja heidän toimillaan on suuri merkitys maahanmuuttajataustaisen nuoren integraation kannalta. Aikuiset ovat pitkälti vastuussa joukkueen ilmapiiristä. Heillä on valta ja velvollisuus puuttua joukkueen sisäisiin negatiivisiin asenteisiin ja ennakkoluuloihin. Tämä edellyttää tietenkin sitä, että joukkueen aikuiset suhtautuvat itse maahanmuuttajiin positiivisesti eivätkä omaa harrastustoimintaa haittaavia ennakkoluuloja. Oman joukkueen pelaajien ja aikuisten asenteiden lisäksi myös vastustajien asenteilla on suuri merkitys maahanmuuttajataustaisen nuoren integraation kannalta. Mahdollinen kiusaaminen ja rasismi pelaajien tai aikuisten suunnalta vie peli-ilon ja aiheuttaa pahaa mieltä. Tilanteet saattavat myös kärjistyä väkivaltaisiksi. Huonot kokemukset saattavat johtaa jalkapalloharrastuksen lopettamiseen.

Rasismi on jalkapallossa globaalisti ilmenevä ja tiedostettu ongelma, jota vastaan kansainväliset liitot ovat kampanjoineet useiden vuosien ajan. Rasistista huutelua on viime vuosina ilmennyt erityisesti Venäjällä, jossa tummaihoiset pelaajat ovat joutuneet kohtaamaan huutelua ja banaanien heittelyä jopa oman joukkueensa kannattajilta esimerkiksi Pietarilaisen Zenitin tapauksessa. Suomessakin rasismia ilmenee kuten haastattelustakin käy ilmi. Kaikenlaisen rasismin kitkeminen pois suomalaisesta jalkapallosta olisi maahanmuuttajien integraation ja myös Suomen jalkapallon kannalta hyvin tärkeää. Maahanmuuttajataustaisissa pelaajissa on valtava potentiaali Suomen jalkapallomaajoukkueen kannalta. Tälläkin hetkellä a-maajoukkueessa pelaa useita maahanmuuttajataustaisia pelaajia kuten mm. Perparim Hetemaj.

Sosiaalisten suhteiden lisäksi suomen kielen oppimisella on suuri merkitys integraation kannalta. Jalkapalloharrastuksen kautta on mahdollisuus oppia lisää kieltä. Suurin osa maahanmuuttajataustaisen nuoren kieliopinnoista tapahtuu tietysti koulussa, mutta jalkapallon kautta voi oppia lajiin liittyvää sanastoa. Jalkapalloharrastuksen kautta syntyvät sosiaaliset suhteet tarjoavat myös mahdollisuuden käyttää ja kehittää koulussa ja pelikentällä opittua kielitaitoa. Joukkueen aikuisilla on suuri merkitys myös kielen oppimisessa. Valmentajan ohjeet ovat pelaajille tärkeitä ja niitä kuunnellaan. Valmentajan onkin hyvä panostaa selkeään ulosantiin ja riittävän yksinkertaisiin ohjeisiin. Lisäksi on hyvä käyttää aikaa yksittäisten pelaajien ohjeistamiseen.

Kokonaisuutena voisi sanoa, että jalkapallolla on valtava potentiaali integraation edistämiseksi. Jalkapalloseurojen kannattaisikin yhteistyössä kuntien, valtion ja seurakuntien kanssa järjestää jalkapalloharrastustoimintaa myös vastaanottokeskusten asukkaille. Piinaava odottelu ja tekemättömyys eivät edistä turvapaikanhakijoiden sopeutumista Suomeen. Vapaaehtoinen ohjattu jalkapallokerho voisi olla monessa paikassa hyvin suosittu harrastus, jonka järjestäminen olisi verrattain edullista. Toki tällaista toimintaa on jo osalla vastaanottokeskuspaikkakuntia.

6.4. Tutkimuksen luotettavuus

Pidän tutkimusta kokonaisuutena tieteellisesti luotettavana. Tutkimuksen teoriaosaan käytetyt lähteet ovat monipuolisia ja tieteellisesti uskottavia teoksia, joista suurin osa edustaa tutkimukseen liittyvän alan kansainvälistä huippututkimusta. Teoriaosasta löytyvät tiedot on kerätty näistä lähteistä alkuperäistä mukaillen. Plagiointia tai keksittyä tekstiä ei teoriaosasta löydy. Lähteet on merkitty selvästi sekä tekstiin että lähdeluetteloon.

Empiirinen aineisto on myös luotettavaa. Haastattelujen otos on melko pieni (10 henkilöä), jonka vuoksi tulokset eivät ole yleistettävissä. Tämä tutkimus on kuitenkin kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena on kerätä tietyn jalkapalloseuran maahanmuuttajataustaisten junioripelaajien kokemuksia. Tältä osin haastattelujen ai-

neisto on riittävän kattavaa ja uskottavaa, koska haastatellut nuoret edustivat merkittävää osaa seuran maahanmuuttajataustaisista pelaajista.

Haastatteluissa pyrin vaikuttamaan haastateltujen nuorten vastauksiin mahdollisimman vähän. Lapsia ja nuoria haastateltaessa haastattelijalta vaaditaan kuitenkin hiukan enemmän keskustelun johdattelua kuin aikuisten kanssa. Mielestäni ohjailin kuitenkin haastatteluja ennalta määriteltyjen teemojen mukaan laittamatta sanoja kenenkään suuhun. Haastateltujen mielipiteet ovat heidän omiaan ja olen käsitellyt niitä sisältöä muuttamatta. Koska haastatellut ovat alaikäisiä, ei heidän nimiään julkaista tämän tutkielman liitteenä. Tutkimuksen tieteellisen uskottavuuden vuoksi nimet ovat kuitenkin tutkielman tarkastajien käytettävissä.

Empiriaosiossa olen pyrkinyt tuomaan haastateltujen ajatukset ja kokemukset vahvasti ja avoimesti esiin käyttämällä suoria lainauksia ja laatimalla aineistolähtöistä sisällönanalyysiä mukailien taulukoita, joista haastatteluissa mainittuja asioita nostetaan esiin. Näin olen pyrkinyt minimoimaan oman vaikutukseni aineistoon litteroinnin jälkeisessä analyysivaiheessa. Litterointivaiheessa pyrin nostamaan esiin kaikki selkeät ajatukset ja mielipiteet kenenkään ajatuksia syrjimättä.

6.5. Jatkotutkimuskohteet

Tämä tutkimus keskittyy vain maahanmuuttajataustaisiin poikiin, joten mahdolliseen jatkotutkimukseen voitaisiin ottaa myös tytöt mukaan. Mielenkiintoinen tutkimusaihe voisi olla maahanmuuttajataustaisten tyttöjen ja poikien jalkapallon tai muun harrastustoiminnan kautta tapahtuva integraatio ja sukupuolten integraation erot. Tai sitten tutkimuksessa voitaisiin keskittyä vain tyttöjen integraatioon.

Toinen mielenkiintoinen tutkimuskohde voisivat olla eri urheilulajien integraatiota tukevat ominaispiirteet ja niiden lajienväliset eroavaisuudet. Olisi mielenkiintoista saada tutkimustietoa siitä, mitkä lajit sopivat Suomessa parhaiten maahanmuuttajien tai maa-

hanmuuttajataustaisten henkilöiden integroimiseen. Tämän tiedon avulla voitaisiin julkista tukea kohdentaa näihin tehokkaiksi havaittuihin lajeihin.

Kolmas mielenkiintoinen tutkimuskohde voisi olla useamman jalkapalloseuran keskinäinen vertailu joko Suomen sisällä tai kansainvälisesti. Näin voitaisiin tarkemmin tutkia millaisia merkityksiä seurojen toimihenkilöillä, valmentajilla, imagolla ja kulttuurilla on integraation kannalta. Toisten seurojen toimintatavoista voitaisiin vertailun kautta ottaa oppia ja kehittää integraatiostrategia, jolla seuratoiminnassa mukana olevia mahanmuuttajataustaisia pelaajia voitaisiin tukea.

LÄHDELUETTELO

- Ager, Alastair & Alison Strang (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of Refugee Studies* 21: 2, 166–191.
- Agergaard, Sine. & Jan Kahr Sørensen (2009). The dream of social mobility: ethnic minority players in Danish football clubs. *Soccer & Society* 10: 6, 766–780.
- Agergaard, Sine & Jan Kahr Sørensen (2010). Policy, sport and integration: the case of talented ethnic minority players in Danish football clubs. *International Journal of Sport Policy* 2: 2, 205–221.
- Alitolppa-Niitamo, Anne (2010). Perheen akkulturaatio ja sukupolvien väliset suhteet. Teoksessa: *Maahanmuutto ja sukupolvet*, 45–65. Toim. Tuomas Martkainen & Lotta Haikkola. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Alitolppa-Niitamo, Anne & Elina Leinonen (2013). Perhe, nuoret ja maahanmuutto. Teoksessa: *Olemme muuttaneet ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*, 96–113. Toim. Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel & Minna Säävälä. Helsinki: Väestöliitto.
- Alitolppa-Niitamo, Anne & Minna Säävälä (2013). Johdattelua kirjan teemoihin. Teoksessa: *Olemme muuttaneet ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*, 5–12. Toim. Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel & Minna Säävälä. Helsinki: Väestöliitto.
- Aronowitz, Michael (1984). The social and emotional adjustment of immigrant children: A review of the literature. *International Migration Review* 18: 2, 237–257.
- Bailey, Richard (2005). Evaluating the relationship between physical education, sport and social inclusion. *Educational Review* 57: 1, 71–90.

- Bauböck, Rainer (1994). *The integration of immigrants*. Strasbourg: Council of Europe.
- Berry, John W. (1976). *Human ecology and cognitive style: Comparative Studies in Cultural and Psychological Adaptation*. New York: Sage Publications.
- Berry, John W. (1988). *Acculturation and Psychological Adaptation: A Conceptual Overview*. In: *Ethnic Psychology: Research and Practice with Immigrants, Refugees, Native Peoples, Ethnic Groups and Sojourners*, 41–52. Eds. John W. Berry & Annis R. C. Amsterdam: Swets & Zeitlinger.
- Berry, John W. (1990). *Psychology of Acculturation: Understanding individuals moving between cultures*. In: *Applied Cross-Cultural Psychology. Cross-cultural research and methodology series 14*, 232–253. Ed. Richard W. Brislin.
- Berry John W. (2005). *Acculturation: Living successfully in two cultures*. *International Journal of Intercultural Relations* 29: 697–712.
- Berry, John W., Ype H. Poortinga, Marshall H. Segall & Pierre R. Dasen (2003). *Cross-cultural psychology: Research and applications*. 10. uudistettu painos. New York: Cambridge University Press.
- Biles, John. & James Frideres (2012). *Introduction*. In: *International Perspectives: Integration and Inclusion*, 1–13. Eds. James Frideres & John Biles Montreal: McGill-Queen's University Press.
- Bochner, Stephen & Adrian, Furnham (1986). *Culture Shock, Psychological reactions to unfamiliar environments*. Lontoo & New York: Routledge.

- Brochmann, Grete (2003). Welfare state, integration and legitimacy of the majority: Case of Norway, 25–44. In: Cultural diversity and integration in the Nordic welfare states. Eds. Annika Forsander & Matti Similä. Helsinki: Svenska social- och kommunalhögskolan & Helsingfors universitet.
- Björklund, Krister & Markku Mattila (2013). Tomaatteja, teolisuutta ja monikulttuurisuutta: Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa. Siirtolaisinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksen tutkimuksia nro 5. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Caperchione, Cristina M., Gregory S. Kolt & W. Kerry Mummery (2009). Physical activity in culturally and linguistically diverse migrant groups to western society. *Sports Medicine* 39: 3, 167–177.
- Clarke, Kris (2004). Sisällä ja ulkona: Maahanmuuttajien yhteisötutkimus. *Yhteiskuntapolitiikka* 69: 6, 630–641.
- Connor, Phillip (2016). Number of Refugees to Europe Surges to Record 1.3 Million in 2015. Saatavissa 27.5.2016: file:///C:/Users/mikko/Downloads/PGM_2016.08.02_Europe-Asylum_Final.pdf
- Cortis, Natasha (2009). Social inclusion and sport: Culturally diverse women's perspectives. *Australian Journal of Social Issues* 44: 2, 91–105.
- Cuadros, Paul (2011). We play too: Latina integration through soccer in the "new south". *SouthEastern Geographer* 51: 2, 227–241.
- Cömertler, Necmiye (2007). Integration of Turkish immigrant women in Finland into Finnish society. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Deutschen Olympischen Sportbundes (2012). Integration durch sport. Saatavissa 27.5.2016: <http://www.integration-durch-sport.de/de/integration-durch-sport/das-programm/ueberblick/>

- Doherty, Alison & Tracy Taylor (2007). Sport and physical recreational in the settlement of immigrant youth. *Leisure/Loisir* 31: 1, 27–55.
- European Economic and Social Committee (2002). *Immigration, Asylum and Social Integration*. Brussels: EESC.
- Flick, Uwe (2006). *An introduction to qualitative research*. 3. edition. London: Sage Publications.
- Givens, Terri E. (2007). Immigrant Integration in Europe: Empirical Research. *Annual Review of Political Science* 10, 67–83.
- Hanson, Marci J. & Eleanor W. Lynch (1992) *Developing cross-cultural competence: A guide for working with young children and their families*. York, Pennsylvania: The Maple Press Company
- Harinen, Päivi, Veronika Honkasalo, Anne-Mari Souto & Leena Suurpää (2009). Ovien availua. Teoksessa: *Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalais-toimintaan osallistuminen*, 5–22. Toim. Päivi Harinen, Veronika Honkasalo, Anne-Mari Souto & Leena Suurpää. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Hassan, David & Ken McCue (2013). The ‘silent’ Irish: Football, migrants and the pursuit of integration. *Soccer & Society* 14: 3, 416–428.
- Hertting, Krister & Inger Karlefors (2013). Sport as a Context for Integration: Newly Arrived Immigrant Children in Sweden Drawing Sporting Experiences. *International Journal of Humanities and Social Science* 3: 18, 35–44.
- Hoffmann, Thomas (2011). Sport is good for integration. Saatavissa: 21.5.2016: <http://sciencenordic.com/sport-good-integration>

- Hofstede, Geert (1994). *Cultures and organizations: Software of the mind. Intercultural cooperation and its importance for survival*. London: Harper Collins.
- Hirsijärvi, Sirkka & Helena Hurme (2001). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. 11. painos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ireland, Patrick (2004). *Becoming Europe: Immigration, integration and the welfare state*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- Jasinskaja-Lahti, Inga, Karmela Liebkind & Erling Solheim (2009). To identify or not to identify? National disidentification as an alternative reaction to perceived ethnic discrimination. *Applied Psychology* 58: 1, 105–128.
- Kautto, Virpi (2009). Ootsä mun kaa? Ystävyys monikulttuuristen nuorten arjessa. Teoksessa: *Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen*, 62–75. Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 91. Toim. Päivi Harinen, Veronika Honkasalo, Anne-Mari Souto & Leena Suurpää. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Keats, Daphne M. (2000). *Interviewing: A practical guide for students and professionals*. Buckingham: Open University Press.
- Kianto, Meri (2009). Maahanmuuttajapoikien puolesta. Teoksessa: *Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen*, 205–210. Toim: Päivi Harinen, Veronika Honkasalo, Anne-Mari Souto & Leena Suurpää. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Kim, Heli (2009). Miten monikulttuurista liikunta ja urheilu Suomessa on? Monikulttuuristen nuorten puheenvuoro. Teoksessa: *Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen*, 62–75. Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 91. Toim. Päivi Harinen, Veronika Honkasalo, Anne-Mari Souto & Leena Suurpää. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

- Kim, Young Yun (2001). *Becoming intercultural: An Integrative Theory of Communication and Cross-Cultural Adaptation*. London: Sage Publications, Inc.
- King, Nigel & Christine Horrocks (2010). *Interviews in qualitative research*. London: Sage.
- Komulainen, Anneli (1993). Jalkapallo on kuin sosiaalityötä. *Liikunta ja tiede* 30: 5, 60.
- Krouwel, André, Nanne Boonstra, Jan Willem Duyvendak & Lex Veldboer (2006). A good sport? Research in the capacity of recreational sport to integrate Dutch Minorities. *International Review for the Sociology of Sport* 41: 2, 165–180.
- Liebkind, Karmela (2009). Ethnic identity and acculturation. In: *Identities, Intergroup Relations and Acculturation. The Cornerstones of Intercultural Encounters*, 13–40. Eds. Inga Jasinskaja-Lahti & Tuuli Anna Mähönen. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Maahanmuuttovirasto (2015a). Koko viraston yhteinen tilastokooste. Saatavissa 27.5.2016: http://www.migri.fi/download/64996_Tilastograafit_2015_valmis.pdf?3f9905c2de6cd388
- Maahanmuuttovirasto (2015b). Ulkomaalaiset Suomessa kansalaisuuksittain. Saatavissa 27.5.2016: http://www.migri.fi/download/65343_suomessa_asuvat_ulkomaalaiset_12_ennakko_2015.pdf?2d9662c2de6cd388
- Martikainen, Tuomas & Lotta Haikkola (2010). Johdanto: Sukupolvet maahanmuuttajatutkimuksessa. Teoksessa: *Maahanmuutto ja sukupolvet*, 9–44. Toim. Tuomas Martikainen & Lotta Haikkola. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Martin, Anna, Miia Mäntylä & Merja Pakkanen (2013). *Maahanmuuttajien kotouttaminen maaseudulle kolmen sektorin yhteistyönä*. Vaasa: Vaasan yliopisto Levón-instituutti.

- McPherson, Barry D., James E. Curtis & John W. Loy (1989). *The social significance of sports: An introduction to the sociology of sport*. Champaign: Human Kinetics Books.
- Mertaniemi, Maarit & Mari Miettinen (1998). *Suuntana hyvinvointi: Mitkä ovat liikunnan mahdollisuudet? Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 113*. Jyväskylä: LIKES.
- Moilanen, Raija (2004). *Miten uudissanat kotoutua ja kotouttaa ovat kotiutuneet kieleemme*. *Kielikello 37: 2*. Saatavissa 12. 4. 2016: <http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=1511>.
- Müller, Floris, Liesbet van Zoonen & Laurens de Roode (2008). *The integrative power of sport: Imagined and real effects of sport events on multicultural integration*. *Sociology of Sport Journal 25*, 387–401.
- Myren, Kati (1999). *Pois paitsiosta: Maahanmuuttajien liikuntaharrastukset ja vapaa-ajanvietto Suomessa*. *Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätö julkaisuja 122*. Jyväskylä: LIKES-tutkimuskeskus.
- Nederveen Pieterse, Jan (2009). *Globalization and culture. Global mélange. 2. painos*. Plymouth: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Nikander, Pirjo (2010). *Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti*. Teoksessa: *Haastattelun analyysi*, 432–445. Toim. Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvaara. Tampere: Vastapaino.
- Ní Laoire, Caitriona, Fina Carpena-Méndez, Naomi Tyrell & Allen White (2011). *Childhood and migration in Europe: Portraits of mobility, identity and belonging in contemporary Ireland*. Farnham: Ashgate Publishing Limited.

- Oberg, Kalervo (1960). Cultural Shock: adjustment to new cultural environments. *Practical Anthropology* 7, 177–182.
- Penninx, Rinus (2013). *Research on migration and integration in Europe: Achievements and lessons*. Amsterdam: Vossiuspers UvA.
- Phillips, Deborah (2010). Minority ethnic segregation, integration and citizenship: A European perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36: 2, 209–225.
- Pollock, David C. & Ruth E. Van Reken (2009). *Third culture kids: Growing up among worlds*. 3. uudistettu painos. Boston & Lontoo: Nicholas Brealey Publishing.
- Polvi, Singa (2008). *Toimitaan yhdessä: Prososiaalisuuden edistäminen osana liikuntakasvatusta*. Jyväskylän yliopisto Liikuntatieteiden laitos raportteja 2.
- Redfield, Robert, Ralph Linton & Melville J. Herskovits (1936). Memorandum for the study of acculturation. *American Anthropologist* 38: 1, 149–152.
- Rosenberg, Danny, Naomi Fejgin & Rachel Talmor (2003). Perception of immigrant students on the absorption process in an Israel physical education and sport college. *European Journal of Physical Education* 8, 52–77.
- Räty, Minttu (2002). *Maahanmuuttaja asiakkaana*. Helsinki: Tammi.
- Sam, David L. & John W. Berry (2010). Acculturation: When individuals and groups of different cultural backgrounds meet. *Perspectives on Psychological Science* 5: 4, 472–481.
- Samovar, Larry A., Richard E. Porter & Lisa A. Stefani (1998). *Communication between cultures*. Belmont: Wadsworth.

- Sarajärvi, Anneli & Jouni Tuomi (2013). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Schubert, Carla (2013). Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa: *Olemme muuttaneet ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*, 63–77. Toim. Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel & Minna Säävälä. Helsinki: Väestöliitto.
- Stack, Julie A. C. & Yoshitaka Iwasaki (2009). The role of leisure pursuit in adaptation process among Afghan refugees who have immigrated to Winnipeg, Canada. *Leisure Studies* 28: 3, 239–259.
- Stodolska, Monika & Konstantinos Alexandris (2004). The role of recreational sport in the adaptation of first generation immigrants in the United States. *Journal of Leisure Research* 36: 3, 379–413.
- Sue, Derald Wing & David Sue (1990). *Counselling the culturally different: Theory and practice*. New York: Wiley.
- Söderling, Ismo (2004). Finland in Sweden's footsteps: Differences and similarities in Immigration and integration policies. In: *Power and control. Perspectives on Integration and Multiculturalism in Europe*, 42–51. Ed. Kimi Kärki. Turku: The Family Federation of Finland, The Population Research Institute.
- Talib, Mirja, Jan Löfström & Matti Meri. 2004. *Kulttuurit ja koulu: Avaimia opettajille*. Helsinki: WSOY.
- Taylor, Tracy (2001). Culture diversity and leisure: Experience of women in Australia. *Society and Leisure* 24, 535–555.
- Tikka, Ilona (2004). *Suomalainen lapsi maailmalla: Kolmannen kulttuurin kasvatit*. Helsinki: Kansanvalistusseura.

- Tirone, Susan & Alison Pedlar (2000). Understanding the leisure experiences of a minority ethnic group: South Asian teens and young adults in Canada. *Society and Leisure* 23, 145–169
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2015). Maahanmuutto ja kotoutuminen Suomessa. Saatavissa 27.5.2016: http://www.tem.fi/files/45120/Tietopaketti_2016_A4.pdf
- Walseth, Kristin (2006). Sport and belonging: *International Review for the Sociology of Sport* 41: 3–4, 447–464.
- Walseth, Kristin (2008). Bridging and bonding social capital in sport experiences of young women with an immigrant background. *Sport, Education and Society* 13: 1, 1–17.
- Walseth, Kristin (2016). Sport within Muslim organizations in Norway: ethnic segregated activities as arena for integration. *Leisure Studies* 35: 1, 78–99.
- Ward, Colleen (2008). Thinking outside the berry boxes: New perspectives on identity, acculturation and intercultural relations. *International Journal of Intercultural Relations* 32: 2, 105–114
- Willig, Carla (2001). *Introducing qualitative research in psychology*. Buckingham: Open University Press.
- Winkelman, Michael (1994). Cultural shock and adptation. *Journal of counseling and development* 73: 2, 121–126.
- Zacheus, Tuomas (2011). Liikunta monen kulttuurin kohtauspaikaksi? *Liikunta ja tiede* 48, 10–15.

Zec, Dejan & Miloš Paunović (2015). Football's positive influence on integration in diverse societies: the case study of Yugoslavia. *Soccer & Society* 16: 2–3, 232–244.

LIITE 1: Haastattelurunko

1. Jalkapalloharrastuksen taustatekijät

- Miksi jalkapallo?
- Miksi VPS?
- Vanhempien rooli jalkapallossa
- Tavoitteet jalkapalloilijana

2. Sosiaaliset suhteet

- Kaverit
- Joukkueen aikuiset
- Muut vanhemmat

3. Suomen kielen oppiminen

- Onko jalkapallo auttanut?
- Millä tavalla näkyy?

4. Rasismi ja kiusaaminen

- Oman joukkueen sisällä
- Toiset joukkueet
- Joukkueen antama tuki